

पति २

काचि श्री माधुरी रंग जनक जनपद स्यादिनीनां कण्ठे दन्ते गौजंगानां सुललित जघने चोत्कल प्रेयसीनाम् ॥ तैल
गीनां नितं वे सवन घनरुचौ केरली केशपाशे कर्णोटीनां कण्ठे च स्फुरति रतिर्गुर्जरी रंग कुचेष्टा ॥ १ ॥

कामिनी नयन कज्जल पंका दुलितो मदन मत्त वरहः ॥ कामिमानस वनान्तरवारी मूल मुख न विमान
लतायाः ॥ १ ॥ उपरि विपत्तिनां स्रस्रधम्मिल्लकानां मुकुलित नयनानां किं विडम्भी सितनाम पदभङ्ग
न खेदैः सिन्धुगण्डस्थलीनां मधुरमधुवधूनां भाग्यवन्तः पिवन्ति ॥ १ ॥

~~अने पारंगे सरा रेखेदि~~
श्लोक संख्या ६४८

महाशय
वैष्णव
मतः से
निम्न ॥ १ ॥
गीत शिखरि
करी कामाभा

अ. रं.

१

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमो भगवते कामदेवाय ॥ ॥ अतिललितविलासं विश्वचेतो निवासं सम
वरस्वपरांशम् ॥ रतिनयनविरामं मनतं चाभिरामं प्रसभविजिनवामं शर्मदं नौमिकामम् ॥ १ ॥ ले
हतरि प्रवनिता नेत्रवारिप्रप्ररपा दुर्भजां वुराशिः शमितपरयशा लीलया पायितास्वः ॥ तत्पुत्रः स्वान
मदनपतेः कामसिद्धान्तविद्वान्जीयाच्छ्रीला उखानः क्षिप्रपतिमुकुटैर्घृष्टपादारविन्दः ॥ २ ॥ अ
नुकनिमित्तमङ्गरंगग्रंथं विलासिजनवल्लभमातनोति ॥ श्रीमान्महाकविरशेषकलाविदग्ध
मल्ल इति भूपमुनिर्गशखी ॥ ३ ॥ मतानिदृष्टावहुरो मुनीनां तसारमादाय निरूपयामि ॥ अतो ग
लानुरागे श्रीलघुः सदायं प्रसूयैः स्वभावम् ॥ ४ ॥ त्रिः सारे जगति प्रपंचसदृशे सारं कुरंगीदृशमेकं भोगमुखप
त्तपरमानन्देन तुल्यं विदुः ॥ तज्ज्ञात्वा हि विवेकमूढमनसो लब्धा पि नानांगनाः संविदन्ति न कामतन्त्रविक
लाः पश्चादिवन्मानवाः ॥ ५ ॥ पद्मिनी विजिगीषां च शंखिनी हस्तिनी ततः ॥ क्रमाच्चतुर्द्वीनारीणां लक्षणानि
बुद्धेधुना ॥ ६ ॥ पूर्वपूर्वतरास्ता सुश्रेष्ठास्तल्लक्ष्मचक्ष्महे ॥ तन्नावावपद्मिनी स्वरूपं निरूपयते ॥ ॥

काली

१

पानेरक्तकुरंगशावनयना पूरेन्दुतुल्याननापीनोत्तुङ्गकुचाशिरीषमृदुलाखल्पाशनादक्षिणा ॥ फुल्लाम्भोजसुय
धिकामललिलालजावतीमानिनी श्यामाकापिसुवर्णचंपकनिभा देवादिपूजार्ता ॥ ७ ॥ उन्निद्राम्भुजकोशतु
मदनछत्रामरालखनातन्वी हंसवधूगतिः सुललितवेशं सराविभती ॥ मध्यचापिवलित्रयां किमसौ शुक्राम्बरका
क्षिणी सुग्रीवाशुभनासिकेति गदितानां युत्तमा पद्मिनी ॥ ८ ॥ अथ कामदेवस्य विभूतयः ॥ परिजनपदेष्ट
णी १ पिक्काः पद्मवादिनो रहिमकरसितछत्रं ३ मुत्तद्विपोमलयानिलः ॥ ४ ॥ कुरंगतनुधनुर्वल्लीलीलाकमलसारा
वली ॥ मनसिजमहाराजस्यैताजयनिविभूतयः ॥ ५ ॥ भूषेभूषो मुनिवरगवीर्धुग्धानि दुग्धानिर्मथार्थ
प्रलिहितधियां सोयमादायसारः ॥ स्वादुः पथ्यो लेलितरमणीयौवनाभोगभोग्यो ३ मुखो देवैरपि बहुमतः से
व्यतां यं डितेन्द्राः ॥ ५ ॥ अथ कामशास्त्रप्रयोजनम् ॥ असाध्यायाः सुखं सिद्धिः साध्यायाश्चानुरंजनम् ॥ त
श्चरतिः सम्यक्कामशास्त्रप्रयोजनम् ॥ १ ॥ अथ विजिगीषा ॥ तत्तुङ्गीजगामिनी चपलदक्षसंगीतज्ञा
तानोदुस्वानवहन्तराचमुकुशा मध्ये मयूरस्वना ॥ पीनश्रोणिपयोधरा सुललिते जंघेव हन्ति कशे कामा

अ. २

धुगंधयौहमापिसातुच्छेन्नतंवसलाग ॥ कलागारमसादुलोमसहितंमध्येदुप्रायदोविभ्रानुसृतित्वव
तुलमथोरत्यंबुनाखंसदा ॥ मंगीवामलकुनलाथजलजग्रीवोपभोगेरतांवित्राशक्तिमत। रनेत्यरुषिका
जेयांगनाचित्रिणी ॥ १ ॥ अथशंखिनीलक्षणम् ॥ ॥ दीर्घावाह दूरंतिरःयुमथोदेहं वहनी तथापादौ
दीतरोकटीचटहती स्वल्पस्तनी कोपिनी ॥ ॥ गृहं क्षारवेगं धिनास्मरजलेनात्येनसादुः कचैः साद्येभ्रंकुटिले
क्षणादुतगतिः संतप्रगात्राभ्रदम् ॥ ११ ॥ संभोगेकरजक्षता निवृज्जोयच्छुत्पन्नंगकुलानसोकं नवभरिभ
क्षतिसदाप्रायो भवेत्यिनला ॥ स्रग्दरारापहृणा निवाहति दयाही नम्रपैम्पमृदरपिंगादुष्टमनाम्बुध
रमहाहृक्षस्वराशंखिनी ॥ १२ ॥ अथहस्तिनी ॥ ॥ स्थूलापिंगलकुनलाववहृभुक् कूरन्नधावर्जितागोरांगी
कुटिलांगुली कचरणाहृत्तानमकंधरा ॥ विभात्यैभमसंभुगंधिरतिजंतोवभ्रंमन्दगादुःसाध्यासुरतेतिग
ऊदरवांस्थूलोष्ठिकाहस्तिनी ॥ १३ ॥ इतिपद्मिमादिस्वरूपाणि ॥ ॥ अथनलिन्यादिकानां मुखानिथया

काली २

अनोवेसाध क्षीरन्दुशरपप्रसंख्यनिथयः प्रोक्तानलिन्यारतेभोग्यादित्ये ॥ १४ ॥ नुदसंख्यतिथिमुप्रीता
भवोच्चित्रिणी ॥ रुद्रामोधिगुलामरे ॥ ११ ॥ १३ ॥ तिथिमुप्रायोदवेच्छंखिनी राकादर्शचतुर्दशीग्रह ॥
३० ॥ १४ ॥ मितास्वेतिद्वं हस्तिनी ॥ १५ ॥ उक्तंच ॥ ॥ वृज्जास्येन्दुहरास्पृग्म ॥ ११ ॥ ५ ॥ तिथयः ख्यातानलि
न्यारतेपौलस्त्यास्वरसाष्टभास्करतिथौ ॥ १० ॥ ६ ॥ १२ ॥ प्रीताभवोच्चित्रिणी ॥ रुद्रानंगुलंरंगवहृतिथिमुप्रीता
१३ ॥ स्थाच्छंखिनीमोदिताशेषाः सुः ॥ १५ ॥ ३० ॥ १४ ॥ सूरतोत्सवायकगिरागीजातेः स्त्रियाः प्रीतये ॥ १८ ॥ अ
थसामान्यतश्चन्द्रकलाः पद्मिन्मादिषुतिथिक्रमेण ॥ ॥ अंगुष्ठे १ पदं २ गुल्फ ३ जानु ४ जघने ५ नाभौ ६ चव
श ७ स्तने ८ कक्षा ९ कर १० कपोल ११ दंतवसने १२ नेत्रा १३ लंके १४ मूर्धनि १५ ॥ शुक्लाः शुक्रविभागतोम
गच्छामंगेष्वनंगस्थितिस्तूर्द्धाधोगमनेन वामपदतः पक्षद्वये लक्षयेत् ॥ १६ ॥ अथप्रहरेप्रहरेद्रावरास
मया ॥ ॥ रात्रेश्चतुर्थचरतो ४ नलिनी द्ववत्वं संयातिचित्रदयिताप्रथमेथयामे ॥ श्रीत्यैतृतीयचरणाः रव
लुशंखिनीनांतक्तंदिनार्द्धमविहस्तिवध्रजनाताम् ॥ २० ॥ रजनीसुरतेषुपद्मिनीनसुखंयातिनिसर्गतः का

विरादिवसेदिशुयोगतोपिसाविकसत्यं वुजिनी यथारवे ॥ २१ ॥ इत्यनगरंगेपनिन्यादिजातिनिरूपसोनामजय
 मंथलम् ॥ १ ॥ ॥ अथपनिन्यादीनांसाधारणीचन्द्रकलानिरूप्यते ॥ सीमांताक्षरधरेकपोल ॥ गल
 के ॥ कक्षा ६ कुचो २ स्थले ० नाभि २ श्रोणि १० वरांग ११ जानु १२ विषये गुल्फे १३ पदे १४ गुच्छके १५ ॥ कुक्ष्या
 रुक्षविभागतोमनसिजसिद्धेकमात्रयोषितां वामांगे षड्भुजं तोभिगमनामासस्य पक्षद्वये ॥ १॥ सी
 मनेकरजंदरीतनयनेगरुडिपिसंचुवनं दंतोनाधरखंडनं च नरवरैः कसाठचकक्षां लिखेत् ॥ श्रोणीचाथ
 कुचं कुयोगसुदृढं गलितनाभौ पुनः संदधानुचपेठकं स्मरुहे मातंगलीलायितम् ॥ २ ॥ कुर्यादक्ष
 सिताउर्ध्वं शनकैरुच्छ्वासकपुद्गिमान् जानुगुणपदेषु गुल्फविषये तैरात्मनो धातनम् ॥ इत्येव चन्द्रक
 लाप्रदीपनविशेषागान् चिताभोगिनो नीत्वा स्वीयवशं कुरंगनयनां विन्दन्ति सौख्यं यम् ॥ ३ ॥ अथतासा
 मेव पृथक् कुर्यादशिकलेच्यते ॥ तत्रादौ पनिन्यां चन्द्रकला ॥ ॥ कंठे संश्लिष्य गाढं मृदुकरजचयंग
 ५ पाल्पो नितं वेष्टके पाश्वोदरे वा विदधदथ रदैः खंडयन्दनवास ॥ प्रेमासुं वल्ललाटं वपुषि च जनय

काली

३

नूरोमहर्षनितानं सीकारप्रापवक्रांप्रतिपदिनलिनीं प्रावयेतां विदध ॥ ४ ॥ संचुं व्यदनावसनेनयनेकपोलेष
 रदयेस्तनयुगेचनखानिदत्वा ॥ प्रायः प्रबुद्धमदनां युगलारूपतिथ्यां कामीनये द्रुववशं नलिनीं सहस्रं ॥ गाढ
 लिंगनपूर्वकं कुचयुगं संपीप्रदंत छदं दृष्ट्वा वासुरदैरथोरुफलके यच्छुनखान्यादरात् ॥ दोर्मूले सहसा सेकुच
 रितकंकुर्वन्नुत्थंति तिथौ कामं संप्रति बोध्यचन्द्रकलया कुर्यान्निजां पनिनीम् ॥ ५ ॥ दृष्ट्वा धरतं दनुपीनकुचं वि
 मर्षप्रायेण च कुचयुगं परिगृह्य रागात् ॥ केशां सुदक्षिणकरेण विकृष्य मन्दं कुर्यात्सविहलननुं किल यंच मीष ॥
 ॥ ७ ॥ अथचित्रिणां चन्द्रकला ॥ ॥ अधरं परिभ्रम्य कंधरा मध्यं संश्लिष्य नखैर्नितम्बकम् ॥ विलिखन्नुत मेघां चि
 त्रिणां मनुष्यां प्रवतानयेन्नर ॥ नाकं ठेसं परिभ्रम्य बाहुलतया नाभिं लिखन्पाणिजैर्दृष्ट्वा पापिरदृष्टं देस
 पुलकं गुरुनूरोजद्वयम् ॥ कुर्वन्ममथमंदिरे करिकरकीडायितं बुद्धिमान् हृम्यां स्मरवारि निरुवतं
 कुर्वीतचित्रप्रियाम् ॥ ८ ॥ कयो रूस्तनमध्यपृष्ठमदनागारेषु कक्षां तथा कामिनीनिजवामपाणिकम
 लंकान्तःसमालोडयन् ॥ ग्रीवापाणि रूहे लिखंश्च शनकैश्चुं वल्ललाटे भ्रमं कुर्यादाशुविष्टममथ

अ-रे-

४

जलांरुतांदशम्यांतिथौ ॥ १॥ गाढसंपरिरम्भांडफलकोचुंवन्दवांश्चाधरंकराश्रीगिरवप्रदानकशलःकुर्वन्नि
मेषदशोः ॥ संकुप्यंश्चिकराचिलासकुशलस्तीकारयुक्तोघादशपात्वरयातिविहलतनुंकुर्यात्पुमांश्चित्रिणी ॥
१२ ॥ अथशस्त्रिणांचन्द्रकला ॥ ॥ वाहुभ्यांपरिरम्भाण्डमधरंदनौर्दशानिर्दयन्दोर्मूलैरवरपाणिजक्षतचयं
यच्छुरयथेष्टंभृशम् ॥ संकुर्वेश्चुरितंकुचद्वयत्तेनूनन्ततीयास्वलंमुक्तानंगजलोस्वकीयवशांकुर्यान्न
रःशस्त्रिणी ॥ १३ ॥ वक्षःकपोलमलकर्णपदेषुयच्छुन्मायोनवानिपरिरम्भकुतास्पपानः ॥ गाढविष्टज्यम
दनालयमाभुनारीसंघ्रावयेन्नरवरः किलसप्तमीषु ॥ १४ ॥ परिरम्भदंरदद्वंदपिवनाघातरतोवरांगके ॥ न
रवरैःपरितोविदारयन्ववशंशंभुतिथौनयोत्त्रियम् ॥ १५ ॥ विलिखन्नरवरैःशिरोधरामथगृह्यकुचोसमी
कृतम् ॥ परिचुंयकपोलमंगनांश्लथयेदाभुतिथौमनोभुवः ॥ १६ ॥ अथहस्तिन्यांचन्द्रकला ॥ ॥ मदनसदन
प्रस्रैर्मर्दयनाभिमूलेतरलितनिजपाणिर्दन्तवासोनिपीय ॥ मृदुतरकरजाग्रेःसंलिखन्पार्श्वदेशान्क
लितकुचश्रीनांवल्लभःस्यान्नवम्याम् ॥ १७ ॥ नयनेपरिचुंयकक्षयोर्नखराघातरतःस्मरतये ॥ रचयन्क

काली

४

रिकेलिमानयेत्स्ववशंशंभुतिथौ ॥ १८ ॥ द्विपांगनां ॥ १९ ॥ नानालिंगनचुंवनानिचयन्प्रायेरातीक्ष्णोर्नखैःकक्षोरस्तन
मंडलान्यकरांसंसारयन्कोलिषु ॥ कामागारसचूचुकांचितकरःसंत्यक्तस्त्वयुकांदशोपूरातिथौचनित्सह
तनुंकुर्यान्नरोहस्तिनीम् ॥ २० ॥ हृत्पनंगरंगेचन्द्रकलानिरूपरागनामद्वितीयंस्पलम् ॥ २१ ॥ ॥ अथशशम्या
दिजातिभेदेनसुरतभेदोन्नित्पते ॥ ॥ आरोहेर्मदनांकुशस्पपुरुषाज्ञेयाःसदावास्त्रियोयोनीनांपारिणा
हकैरसधनवादिन्यां ॥ २२ ॥ लीकैःकमार ॥ जात्यातेतुनराःशशाश्वद्वयमाअश्वास्तथैवांगनामृग्यश्च
द्विरदांगनाश्चकाथिताःपाक्स्त्रिभिःसर्वतः ॥ २३ ॥ हरिणीदशशयोर्दृष्ट्वाश्वयोःसमयोगःकरिणीतुरंग
योः ॥ भुवतीहपरस्परंद्वयोर्नितरंश्रीतिरनंगसंगरे ॥ २४ ॥ हरिणीद्वयंमंतथाधिकानुरंगेचोच्चमितिद्वयंरते ॥
तुरंगीशशकंद्विपीद्वयंस्पतमेतद्वितयंतुनीचकम् ॥ २५ ॥ कुरंगीहययोगेनरतमपुञ्चकंविदुः ॥ हस्तिनीश
शयोश्चाथरतंस्वादतिनीचकम् ॥ २६ ॥ तत्रप्रशस्तंसुरतंसमंस्यादुच्चद्वयंमध्यममेवविधात् ॥ नीचेधमे
पुञ्चमथातिनीचमत्यंतनिचंकविभिःप्रदिष्टम् ॥ कृमयोर्द्विरोद्वास्त्रिधा लघुमध्योरुवलाःस्मरा

अ० १०

५

लये ॥ जनयनिबलानुसारतोवहुकं दुर्वनिताजनस्यते ॥ ६ ॥ प्रमाराहीनलिंगेनसाकं दूनेपिशाम्यति ॥ अतो न
नीचसंभोगे तुष्टिगच्छुनियो वित ॥ ७ ॥ वरंगमध्यं नारीणां मत्पन्नं ॥ कोमलं स्मृतम् ॥ अतिप्रमारा
लिंगेन नहितासां सुखं भवेत् ॥ ८ ॥ समप्रमारा लिंगेन स्थूलेन मुदठेन च ॥ शमयन्मूलकं इति स्पंदयं च
मुहुर्मुहुः ॥ ९ ॥ कामकेलिकलाभिज्ञः सुखयन्निविधैर्गौ ॥ विस्मृष्टकामसलिलां वशीकुर्यान्मगी
दशम् ॥ १० ॥ नारीविस्मृष्टकुसुमे जलारतानेन्यं करोति वहुरोदनवल्गने च ॥ वैकल्पमेति मुकुलीक
ज्वारुनेत्राशक्रोति नो किमपि वो दुःखमिति प्रयासा ॥ चिरमध्यमदशी असंभवानरनार्यो सुविस्मृष्टविरुच्यते ॥
समयप्रमोते प्रभेदतो नवधैवं सुरतं समीरितम् ॥ ११ ॥ चण्डमध्यममंदारव्यां स्त्रीन्वेगां सुविदुस्तयोः ॥ कि
यत्तन्निविधाप्रोक्ता लघुमध्यविरोदयाः ॥ १२ ॥ अत्रापि कालभेदेन नवधा त्वंसमूहयेत् ॥ सप्रविंश
तिसंख्यादिकीर्तिने वरंतिर्धैः ॥ १३ ॥ प्रचण्डवेगे वहुशो विस्मृष्टिः कामाकुलत्वं रतिलोलता च ॥ स्यान्म
दवेगे विपरीतमेतत्तन्मध्यभागः खलु मध्यमेतत् ॥ १४ ॥ अथ नारीस्वरूपं निरूप्यते ॥ ॥ प्रायः कोम

काली

५

कुल्लोभोजमह २

लकुंतलाः पृष्ठदशः शान्ताश्चतुश्छादनाः स्तूष्मांगाः सुचयः सुवर्जुलमुवास्तुल्पाल्पदनास्तथा ॥ विश्राराणाः
करजानुपादजघनग्रीवोरुषुष्णमतां धन्यास्तेस्वरताः सुगंधिमदनस्पंदविनीताः शशाः ॥ १५ ॥ अथ कवचमल
क्षणाणि ॥ ॥ कूराः प्रोन्नतमोलयो दठभुजाः सुप्रौढवक्षस्पलारुक्षाः कूर्मनिभोदराश्च कठिनास्त्यागा
चिताः पीवराः ॥ शोणानास्थिरदीर्घलोचनभृताः स्वारक्तहस्तोदराव्वालोलकवभानवांगुलमितं कामांक
रां विभ्रति ॥ १६ ॥ अथाश्वलक्षणाणि ॥ ॥ दीर्घस्थूलशिरोरुहश्चलदतिस्फारेक्षराणाः क्रोधानाभत्यंतक
रादीर्घकंधररद श्रोत्राननालोभिताः ॥ पीनोरः स्थूलदीर्घबाहुपुगलानिद्रालवः सालसाः प्रोढवक्त्ररवां
घ्रिजानुपुगलागंभीरसंभाषिताः ॥ १७ ॥ धृष्टः खण्डरनेरताश्चनितरां दीर्घांगुली श्रेणयः स्थूलजीरति
लालसा वहुभुजोगत्पानुपध्याचिताः ॥ भूरिक्षारविगंधिमन्मथजलप्रायास्तथा व्याकुला आदित्यांगुलसं
मितं वनुरगालिंगं सदा विभ्रति ॥ १८ ॥ अथ मृगीलक्षणां ॥ ॥ सांझाकं वितकुंतला समशिरातची सुतुंगस्तनी
कुल्लेदीवरलोचना ल्यविवरघ्राणाचतुश्छोदरी ॥ आरक्ताधरपातिपादपुगलापीनोरु कामालयां प्रायः कोमल

अ.रं.

६

बालिवर्यभुजकाविस्तीर्णगंडलुतिः॥२०॥ ईष्यलिः सुकुमारिकापिकरवात्पंतरेतेलंपटाविभ्रतं वृजमंजुगंधमदन
स्यंदंतथाल्पाशना॥ सुश्रोणिः सरलांगुलिर्गजगतिश्चंचमनोहारिणी ज्ञेया निमग्नषडंगुलैः परिमितं गुह्यं व
हन्ती मृगी॥२१॥ अथ वडवालक्षणम्॥ मोलिनं निमग्नसमुन्नतं विदधती स्थूला ईसान्द्रैः कचेर्नीला
भोजदले क्षणायतगलश्रोत्राननाकोमला॥ पीनश्रोणिपयोधराभुभगतिर्गभीरनाभीरुदाकिंचित्
प्यधरावमांसलभुजाक्षामोदरीकोटिनी॥२२॥ शोभाभोस्तुत्वारुपातिवरणा निद्रालुभोगे न्रियाविस्तीर्ण
रधती कटीचलमगाकान्तेनुरागान्विता॥ कामांभः पल्लवप्रगंधिसुविरासंभोगकालेद्वेद्विज्ञेया वडवानवी
गुलमितंगुह्यं वहन्ती वधैः॥२३॥ अथ करिणीलक्षणम्॥ पीनघ्राता कपोलकर्णगलकप्रस्फारलंबोष्ठि
कापीगाक्षीदरवक्रपर्वनिवहाप्यल्पनीलालका॥ ह्रस्वास्थूलकरांघ्रिवाङ्मयगलागंभीरुक्षस्वराका
मान्तसिततं सुतीक्ष्णादशनादुष्टाचवीतत्रया॥ ५ः शीलाल्पवलांगिकाप्यधुक्त्वाकट्टेकसाधारं
जावत्यंतं वडभोजनाचनितरां पापेषु वज्रस्य हा॥ विभ्रत्येभमदोगगंधमपिसाकन्दर्पनीरंसदा ज्ञेया

कावी

६

मानुष्यमितांगुलीकमदनावासावधैर्हस्तिनी॥२४॥ इति निदिष्टमेदानां व्यभिचारेपिलक्ष्यते॥ श्रेष्ठमध्याधमत्वे
नसांकर्माच्चविशेषतः॥२५॥ इत्यनंगरं गेजति विशेषपूर्वसुरतनिरूपणं नाम तृतीयं स्थलम्॥३॥ अथां
गनानां सामान्यधर्मानिरूपणे॥ यावत्षोडशसंख्यमव्यमुदितावालाततस्त्रिंशतिं यावत्साततुराणीति वारा
विशिरेवैः ५५ संख्यातु यावद्भवेत्॥ साप्रोठेत्यभिधीयते कविवरैर्द्विंशतः सास्मृतानि द्वाकामकलाक
लापविधिषु त्वाज्यासदाकामिभिः॥१॥ बालानवीनसुरते मुदितातमिमे संजायते थततुराणीमहतिप्रकाशे
प्रोढाप्रकाशतमसोः समुपैति सौख्यं वद्वाननुक्चनजीवितहारिणी सा॥२॥ बालातां मूलमालाद्येस्त
तुराणीभूरिभूषणेः॥ सुप्रेमणरज्यते प्रोढा वद्वान्मालापगौरवैः॥३॥ कृतानुरतिदीर्घानिमग्नकक्षाचक्षु
सुचिरपतिवियुक्ताकामिनी स्याच्छुभांगी॥ पथुलतरसलिलागौरवर्णाचखर्वांसततसुरमयोगारवू
कक्षादृढास्पात्॥४॥ अथ प्रकृतिलक्षणानि॥ कफप्रकृतिरुत्तमापित्तलामध्यमास्मृता॥ अध
मावातलानारीतलक्ष्मआमिदधमहो॥१॥ सुस्निग्धदंतनखलोचनपद्मयुग्माभानोन्नताश्रियतमे सु

दृढनुरागा ॥ श्यामाथशीतमृदुमांसलगुह्वरं प्राप्नोताकफप्रकुतिरेव वरापुरंध्री ॥ द्वास्यात्पित्तलानुगौरां
 गीशोणलोचनयातिजा ॥ क्षरमक्रोधाप्रसन्नाचपीनश्रोणिपयोधरा ॥ १७ ॥ विभर्तिघर्मसिलिलं विभ्रगंधिसु
 बुद्धिका ॥ श्लथकोष्ठवरांगीचकुशलासुरनेमृदुः ॥ वातुलानुकठोरंगीरुक्षकेरीपलायिनी ॥ चंचलावह
 भोज्याचकुशपाणिजलोचना ॥ १८ ॥ श्यामधूसरवर्णाचसुरनेकठिनाभशम् ॥ गोत्रिहभरवरस्पर्शविभ
 र्तिमदनालयम् ॥ १९ ॥ अथदेवसत्त्वाद्याउच्यते ॥ ॥ प्रसन्नवक्रां वृजसौरभांगीसन्तोषयुक्ताभुचिक
 र्मेदक्षा ॥ त्रियंवदाभूतिजनाधनाब्जानारीयमक्ताकिलदेवसत्त्वा ॥ २० ॥ संगीतलीलारसिकातिशीलासु
 गंधमात्मादिरुचिः भुभांगी ॥ विलासिनीनिर्मलचारुवेषागंधर्वसत्त्वावात्रिताद्रदिष्टा ॥ २१ ॥ अपेतलज्जा
 मधुमांससक्तापीनस्तनीचंपकगौरदेहा ॥ रोषान्वितासंततभोगवांछाप्रोक्ताकवीन्द्रेः खलुयक्षसत्त्वा
 ॥ २२ ॥ आतिथ्यसरव्यादिषुवज्रभावातुरागिणीनिर्मलचित्तवृत्तिः ॥ नानाव्रतैरेतन्निवासाप्रशंसमनुष्यस
 त्त्वापारिकीर्तितासा ॥ २३ ॥ दुश्चरिणीकुम्भितभूरिभोज्याक्षणाऽऽसवाशापरितप्तगात्री ॥ खर्वानिरुद्धा

काली
 ७

सविकारवक्रामालिन्ययुक्तेनिपिशाचसत्त्वा ॥ २४ ॥ व्याकुलभ्राजशीलाचसोच्छ्रासंवृज्जंभते ॥ निद्रासक्ताचसत
 तं नागसत्त्वेतिसोच्यते ॥ २५ ॥ उद्वेगंनिष्कलंकुर्यान्नेत्रसंभ्रामयेन्मुहुः ॥ अप्रतीताचसततंकाकसत्त्वेतिचोच्यते
 ॥ २६ ॥ अत्यंतचपलायातुसततोद्भानलोचना ॥ दंतसंगररक्ताचकपिसत्त्वेतिसोच्यते ॥ २७ ॥ स्वभावादुष्टवाक्यामि
 विप्रियारोपेवभाषते ॥ अपेतरागास्वानादोस्वरसत्त्वेतिसास्यता ॥ २८ ॥ जातिसत्त्वादयोयेवैनारीणामत्रभाषितः
 ॥ प्रधानं प्रकृतिर्ज्ञेयातामुपर्वामुपशितैः ॥ २९ ॥ अथनारीनामहेतुरुच्यते ॥ ॥ पितृसदननिवासः संगतिः पुंश्च
 लीभिः प्रवसनमपिपत्यवीर्यकेसेर्ष्यताच ॥ वसतिरथचपुंभिर्दुष्टशीलैः स्ववश्यंक्षितिरेपिनिजवृत्तेर्योषितां
 शहेतुः ॥ ३० ॥ अथवैराग्यहेतुः ॥ ॥ कार्पण्यादतिमानरागविरहयोगादिपारुष्यतोमालिन्यात्समयवृत्तादि
 भयतः शोकादरिद्रादपि ॥ भर्तृणांतनुतादिभिश्चवपुषः काठिन्यतः शंकनादोषाणां च यथा प्रयातिवति
 तावैराग्यमुच्चैः सदा ॥ ३१ ॥ अथविरक्तालक्षणा ॥ ॥ नाभिपश्यतिभर्तारं नोत्तरं संप्रयच्छति ॥ वियोगे
 सुखमाप्नोति संयोगे वा तिसीदति ॥ ३२ ॥ शय्यामुपगता शोते वदनं माश्चिचुम्बिता ॥ तन्मित्रैर्दृष्टिमानंच वि

रक्तानाभिवांछति ॥ २४ ॥ अथ प्रीतिरुच्यते ॥ ॥ नैसर्गिकी विषयजा समावाभ्यासिकी तथा ॥ चतुर्विधेति विद्वद्भिर्दे-
 पत्योऽस्तमा ॥ २५ ॥ अभ्यासजा सा दुःसाध्या दंपत्योः सहजा च या ॥ सा न्दानि गडभूता सा प्रीतिर्नैसर्गिकी मता ॥
 मालाचन्दनभोग्याद्यैर्विषयैर्वर्द्धितानुया ॥ प्रीतिर्विषयजा प्रोक्ता समयो गे समास्मृता ॥ २६ ॥ आरेखे देव
 पूजादिकेले संगीतकर्मसु ॥ अभ्यासयोगाद्याद्विद्यानि साभ्यासिकी स्मृता ॥ २७ ॥ अथ भोजनोदिवस्था ॥
 भोजनं द्विगुणं स्त्रीणां बुद्धिः कृत्ये चतुर्गुणा ॥ निश्चयः बहुलाः पुंभ्यः कामवेगस्तथा रुधा ॥ २८ ॥ अथ योनि-
 स्वस्त्वम् ॥ ॥ यो निरभ्यन्तरे कापि पन्न किं जल्को मला ॥ कापि स्पाडुटिका कीर्णा काचिद्वलिचया कुला ॥
 २९ ॥ गोजिह्वाभस्वरस्पर्शा काचिदभ्यन्तरे भवेत् ॥ पूर्वपूर्वतराता सुश्रेष्ठा ज्ञेया विचक्षणैः ॥ ३० ॥ यो निम-
 ध्ये स्तिना त्रेका कामां कुश समाहिता ॥ लिङ्गेन क्षोभिता सैव द्वे द्वारि निरन्तरान्तरम् ॥ ३१ ॥ कामातप-
 ना कृजति सस्पन्दशतकीर्तिर्पति ॥ वरांगरं धादून्नुनासिकाभयदस्तिनत् ॥ ममथ छत्रमिषा हराज्यं म-
 दाशिराचये ॥ यो निरंध्रे नाति दूरा पूर्णचन्द्रास्तिनाडिका ॥ ३२ ॥ मनोजवारी संपूर्णं स्त्रीणां तिष्ठति सर्व-

काली

दा ॥ तद्विष्टष्टादुतानारी प्रोच्यते पूर्वस्वरिभिः ॥ ३३ ॥ अथाल्पसाध्योच्यते ॥ ॥ रोगादिभ्रान्तदेहाचिरविरहवती मासमा-
 न्त्रप्रसूता गर्भालस्याचनव्यञ्जरयुततनुकात्यक्तपानप्रसंगा ॥ स्माता पुष्यावसानेन वरतिसमये मेघकाले वसने
 पायः सम्पन्नरागाष्टगशिश्नयना स्वल्पतः साध्यते सा ॥ ३४ ॥ कन्दर्पपुद्गे प्रथमे लभावाश्चिरेण तत्पिबनिता
 लभन्ते ॥ शीघ्रं द्वितीये धतभूरिभावाः पुंसः क्रमोयं विपरीत उक्तः ॥ ३५ ॥ अथ सुरतामिलावविहानि ॥ ॥ संयुक्ता
 त्यलका मुहुस्तनयुगं वस्त्रेण बाह्यादये दंतेनाप्यधरं दशे विरमे संजातलज्जा क्षणम् ॥ प्रायश्चुं वति चालकं नि-
 जवपुः संभज्जते जंभते रथ्यां चापि रुगा द्विपरपतिवदो मूलं हसत्यादरात् ॥ ३६ ॥ आलिङ्गं त्वसखी प्रियं प्रल-
 पति प्रत्युत्तरं वाचते प्रव्यक्तं न च भाषते स्मितश्रुवी व्रीडां वधाधारयेत् ॥ व्याजेनैव विलम्बते प्रकुरुते मौलोचकर-
 यनं नारीणां सुरतस्य हावुधजनैर्ज्ञेयेति भावैस्सदा ॥ ३७ ॥ इत्यनंगरंगे सामान्यधर्मनित्यपदान्तामचतुर्थस्थि-
 तम् ॥ ३८ ॥ अथ वनितानां देशधर्म उच्यते ॥ ॥ विचित्रवेशाश्चिकर्मदक्षा सुशीलिनी दंतनखादिरक्ता ॥
 मनोजसंग्रामविनोदरम्यास्यान्मध्यदेशप्रभवा पुरंधरी ॥ ३९ ॥ उपभोगकलानुरागिणी विसंभोगरसप्रतो वि-

अं०

२

राणी॥ करघातननुष्मानसावनितामालवदेशसंभवा॥१॥ अभिघातकचिर्विरज्यतेनखदंतैःपरिरंभलालसा॥ वरु
 चुंबनहार्यमानसावनिता॥२॥ भीरसमुद्रवास्तता॥३॥ पारंभगालोलुपारदक्षतगात्रैर्द्वमेतिसत्वरम्॥ सुकुमार
 तनुर्मनोरमासुरतेनत्यतिलाटकामिनी॥४॥ मृद्वीदुराचाररतावहनीरतानिमुच्चैरतिनर्मदक्षा॥ त्रपाविहीना
 तिमनोरमावास्यादांश्चकर्णाटभवापुरंध्री॥५॥ नितानकराष्ट्रिप्रतस्मरालयाद्वंतिचराडध्वजघातनाच्चिरम्
 ॥६॥ रतिप्रयोगेचतुराश्वयोषितःसंकीर्तिताःकोशलराष्ट्रसंभवाः॥७॥ ईषद्रासमनोरमाचनितरांसाक्षेपवाग्धि
 प्रमानिर्लज्जाश्चपलाःकलासुकुशलागाढानुरागान्विताः॥ नार्यःपाटलिपुत्रजाअपिमहाराष्ट्रोद्भवाः
 सन्ततंनानावेशविनोदभावरासिकाःसंकीर्तिताःपरिडितैः॥८॥ कुसुममृदुशरीराचुंबनालिंगनादौवह
 तरधृतभावाकूरवेष्टाविरक्ता॥ विषमविशिखयुद्धेस्तोकवेगापुरंध्रीभवतिरलवेगाअंगजागेडजाच
 ॥९॥ विपरीतरताभिलाषिणीगतलज्जानखदानतोषिणी॥ नितरामनुरागशासिनीमदनान्तीकथितेयमु
 केली॥१०॥ प्रियंवदाकोमलदेहवहूलीभृशंद्रवतीस्मरकेलिरंगे॥ विलासदक्षाप्रचूरनुरागास्याका

काली
८

मरूपप्रमवापुरंध्री॥१०॥ निजदोषनिगोपनेरताःपरदोषग्रहणेपुतत्याः॥ वनितावनवाससंभवाच्छदेहापरि
 कीर्तिताबुधैः॥११॥ उपभोगरतासुलोचनलघुसंभोगविधिःसुतोषिणी॥ शुभवेशधराविचक्षणाकथि
 तासारवलुगर्जरीबुधैः॥१२॥ प्रचण्डवेगाअतिकृष्टाध्याःसुकोपवत्यश्चलनेत्रपाताः॥ भवनिदुष्टाःकिल
 सिधुजाताअवनिवाहीकमवाश्चनार्यः॥१३॥ नानोपभोगरसिकारतिरंगरक्षाःप्रोत्कुलपञ्चनयना
 प्रियवद्भूषा॥ कन्दर्पदर्वपरिदीपनभावशीलाज्ञेयाबुधैर्मृदुगतिःखलुतीरभुक्ता॥१४॥ संभोगशिक्षा
 कुशलाःसलज्जाःप्रियोपभोगाअतिचण्डवेगाः॥ मनोरमाःपुष्पपुरेप्रसूताःस्फुरंगनामाद्रतिलंगजाश्च
 ॥१५॥ मृद्वःसुवाचोलघुभोगसाध्याःससाहसावीतभयत्रपाश्च॥ समानरूपाद्रविडैप्रजाताःसौवीरभेदेम
 लयेचनार्यः॥१६॥ नरवादिविन्यासकलाविहीनाःसंभोगसंसर्दनजाततोषाः॥ स्वभावतोदुष्टतमाःप्रचण्डाः
 काम्योजयौद्रप्रभवाम्बुनार्यः॥१७॥ दुर्गंधगात्रालघुभोगगुह्यःसंचुंबनाश्लेषसाभावहीनाः॥ मुञ्छांगनाः
 पर्वतजाश्चनार्योर्गांधारकाश्मीरभवास्तथैव॥१८॥ जात्यादिसाम्प्रमितितद्वसएवयलुशात्वानरःसक
 १५॥ जैर्यःसुवक्त्रनयनारमणीयवाचःकान्तानुरागरसिकाभृशकोमलांग्यः॥ कन्दर्पकेलिकुशलाःकथिताकवीर्देनेपा

मजाःकठिनधीनकुचरमण्यः॥१९॥ + १

मध्यस्थं संभनं वदने च तम् ॥ १९ ॥ अथ वाजीकरणम् ॥ वाक्तेरभावात्संभादिसर्वमेवाप्रयोजकम् ॥ अतः शरीरं पृथक्
 र्थं वाजीकरणमुच्यते ॥ २० ॥ चूर्णं विदार्कः स्वरसैर्भावितं भानुशोषितं ॥ मध्याज्यमिश्रितं लीलाभजते वनिताद
 श ॥ २१ ॥ स्वरसैर्भावितं धात्रीचूर्णमाज्यमिताचितम् ॥ क्षौद्रेण विलिहन् रात्रौ भजते वनितादश ॥ २२ ॥ क
 पि गोक्षुरगोरक्षवलानागवलाभवम् ॥ चूर्णं च शतपृष्ठायाः पीतं क्षौद्रेण पौष्टिकम् ॥ २३ ॥ सितासाधित
 मोक्षीरेमाषासंभाव्यशोषयेत् ॥ भानुपादे पुनस्तेषां चूर्णं स्पष्टकं शुभम् ॥ २४ ॥ कृत्वा घृतेन संसाध्य प्रदोष
 भक्षयेत् सदा ॥ वृद्धोऽपि प्रबलो भूत्वा वनितानां शतं व्रजेत् ॥ २५ ॥ बीजं सितपिकारव्यस्य तंडुलाः षष्टिकोऽङ्गुली
 ॥ दयोः कर्षन् लिहन् रात्रौ मधुना दृढतां व्रजेत् ॥ २६ ॥ शतपत्रारसं सपिक्किलं तद्दशधापयः ॥ दत्त्वा स
 साधितं क्षौद्रसिताभ्यां पौष्टिकं परम् ॥ २७ ॥ मृतायस्त्रिफलायष्टीचूर्णं मधुघृताचितम् ॥ दिनान्ते ले
 ष्ठियो नित्यं नारी च सुरतेजयेत् ॥ २८ ॥ अथ लिंगस्थूलीकरणम् ॥ लघुसूक्ष्मेण लिंगेन न चतुर्थ्यं
 त्रियोषितः ॥ अतस्तत्प्रीतये वक्ष्ये स्थूलीकरणमुत्तमम् ॥ २९ ॥ वलानागवलाकुष्ठं ववाक्षिरदपि प्यली ॥

४७ कांमो ७५ गोमो ॥ जपि पला

काली
२१

कुष्ठकोषाटं कणचूर्णकैः ॥ तिलतेलपुतैर्लेपा लिंगद्विः प्रजायते ॥ ३० ॥ सैव च मरिचं x २

अथवा ॥ कर्षीट

वाजिगंधाहय रिपुरिति सर्वसमांशकम् ॥ ३० ॥ संचूर्णनवनीतेन लिंगलेपो विधीयते ॥ मुहुर्नारिपि सुदृग् च
 वाजिलिंगसमं भवेत् ॥ ३१ ॥ जातीरसशिलाकुष्ठं वृहती खरमंजरी ॥ हयगंधाय वामाषाः पिप्पली गोरशष
 पाः ॥ ३२ ॥ तिलश्चैतानि संपिथ्य मधुनो घर्तनं बुधः ॥ प्रयोजयेत्कर्णपालिस्तनलिंगवद्भिन्ना ॥ ३३ ॥ भक्तानां
 कृष्णलवणं नलिनीदलमेव च ॥ ३४ ॥ धातुस्मृत्यहतीफलजेनामभसा सह ॥ ३५ ॥ महिषी गोमयैः पूर्वघृष्ट
 लिंगे विलेपयेत् ॥ तत्क्षरोमुशलाकारं दृढं चैव भवेदलम् ॥ ३६ ॥ लोधुकासी समातंगवलाकदुतिलोद्भवम् ॥
 तैलं ससाधितं लिंगयोनि कर्णविवर्द्धनम् ॥ ३७ ॥ अथ योनि संकोचनविधिः ॥ प्रौढानवप्रसूतानां श्लथं
 गत्वं न रोचते ॥ पूनामनस्तत्संकोचविधिं संक्षेपतोब्रुवे ॥ ३८ ॥ सनालं कमलं पिष्ट्वा पयसा कारयेद्दधीम् ॥
 तां निधाय क्षराद्योनौ वृक्षापि स्यात्कुमारिका ॥ ३९ ॥ देवदारुनिशाग्रं सरसीरुहकेशरैः ॥ संलिप्तं
 मदनक्षेत्रं संकोचं परमं व्रजेत् ॥ ४० ॥ लिप्तापिकारव्यबीजैश्च वारिपिष्टैः स्मरालयम् ॥ नियमेन परं गाढं
 वरांगलभते गता ॥ ४१ ॥ त्रिफलाधातं कीपुष्पजं बलकलोधरेः समं ॥ सक्षौद्रैर्लिप्तं गृह्यत्वं कन्येव ज

धमेरो १ जामुनो १

तीमवेत् ॥ ४३ ॥ कटुतुंवीभवैवीजैः सलोघैः स्मरमंदिरम् ॥ लिपुत्तानवप्रसूतापिक्वंकन्येवराजने ॥ ४४ ॥ वाजि
 गंधावलाज्योषानिदीदीवरकुष्ठकेः ॥ तोयपिष्टैः स्मरागारलिपंगाकतरं भवेत् ॥ ४५ ॥ मधूककाष्ठसारेण
 क्षणेन मधुना सह ॥ वरांगं पूरितं यत्ना दत्तं नृदत्तां वजेत् ॥ ४६ ॥ अथ योनि संस्कारः ॥ ॥ लवंगं शाकपंतैर्ले
 जाती पुष्पैः प्रसाधयेत् ॥ नारी गुह्यं तदभ्यंगात्सुगंधिं सुरते भवेत् ॥ ४७ ॥ सुरदा रुतिलारिष्टदा डिमांजनकां
 नैः ॥ तैलं संसिद्धमभ्यंगात् योनिं सुरभिर्तां नयेत् ॥ ४८ ॥ अथ लोमशाननम् ॥ ॥ कटुतैलेनागचूरां क्षिपत्वा
 सप्ताहमातयेत् ॥ निधेयं मर्दनात्तु योनि लोमापहं स्रुतम् ॥ ४९ ॥ सप्ताहं भावितं रंस्वभस्म रंभाभसागतः ॥
 तालपुष्पैश्च हरतियोनि लोमानि योषिताम् ॥ ५० ॥ हरितालं पलाशस्वभस्म रंभाजला चितम् ॥ एतत्पलेपा
 लोमानि नरोह निकृष्टा च न ॥ ५१ ॥ अथ नष्टपुष्पसमुद्रवनम् ॥ ॥ भृष्टं योनिं पत्रं जपा पुष्पं च वारिणा
 ॥ पिष्ट्वा पिवेत्तिसाभूयो नष्टपुष्पं सविन्दति ॥ ५२ ॥ तंडुली देवकाष्ठं च दूर्वा पत्रं समं त्रयम् ॥ वारिपिष्टं ये
 वेशाव नष्टपुष्पं लभेत सा ॥ ५३ ॥ अथ पुष्पाधिकानि वारणम् ॥ ॥ पथ्यारसांजनं धात्री त्रयं पिष्ट्वां भसा
 समम् ॥ विवेद्यात्पनिकं पुष्पमाश्रुतस्याः शमनयेत् ॥ ५४ ॥ कपित्थं वेणुपत्रं च समांशं मधुना सह ॥ लीङ्ग

सप्ताहमाधिकपुष्पस्योपशमनयेत् ॥ ५५ ॥ अथ गभश्चानविधिः ॥ ॥ रुक्मकांचनताम्राणां भस्म क्षौद्रा चितं च
 हार ॥ लीङ्गं पुष्पाति रं श्रीभिः क्षेत्रमुद्रि परं दिशेत् ॥ ५६ ॥ नागकेशरचूरां च स्नात्वा ज्येन विवेच्य हम् ॥ क्षीरं
 भर्तु संयोगाद्गर्भधनेन संशयः ॥ ५७ ॥ वाजिगंधामृतासर्जिकाथं स्नानदिने पिवेत् ॥ सावित्रं योगतो नारी
 गर्भधनेन संशयः ॥ ५८ ॥ शृंगवेरोषराक्षुद्रा कणाके सरजं रजः ॥ गोघृतेन विवेद्यात्तु वंध्यापिलभते सुतम्
 ॥ ५९ ॥ पुष्पोद्भूतं लक्ष्मणाया मूलं भर्त्री निवेक्षितम् ॥ विवेक्षतेन सा गर्भधने क्षीराशना दूकवम् ॥ ६० ॥
 वीजपूरस्प मूलं वा क्षीरसिद्धं घृता चितम् ॥ अतोऽपहं विवेद्या च गर्भधनेन संशयः ॥ ६१ ॥ पुष्पोद्भूता श्वेत
 वला मूलकं च तसमम् ॥ यष्टी चूर्णं सिताया सुपलमेकं विमिश्रयेत् ॥ ६२ ॥ पिष्ट्वा गोरेकवर्णायाः सवत्सा
 याश्च गोष्ययः ॥ आदाय क्षिप्वा तमध्ये विवेत्सायं वरांगना ॥ ६३ ॥ नखादेतदिने किंचिदथ रात्रौ घाते वजेत्
 ॥ प्रातः क्षीरोदनं भक्षेद्गर्भात्प्रादसंशयम् ॥ ६४ ॥ अथ गभस्तिं भनम् ॥ ॥ कुलालपाणि संलग्नः पंकः
 क्षौद्रसमा चितः ॥ अजाक्षीरेण संपीतो गभस्तिं भं करोत्पलम् ॥ ६५ ॥ यष्टी सावरधात्री तौ चूर्णं पीतये

अ.रं.

१३

योचितम् ॥ सप्राह च लिङ्गमस्त्रीणां संस्तमयेद्वैश्वम् ॥ द्वापाकंदं लोहितपद्मस्य क्षीराज्यमधुसंयुतम् ॥ सुपक्वं
शीतलं कृत्वा सप्राहं यांगनापिवेत् ॥ ६६ ॥ ॥ गैर्भस्मावन्तथावांतिं शूलं दोषं त्रिदोषजम् ॥ अन्योश्च बहुशो रोगान्
नाशयेन्नात्र संशयः ॥ ६७ ॥ ॥ अथ मुखप्रसवविधिः ॥ ॥ मानुलंगमधुकोट्यं रूपां मधुघृताचितम् ॥ पीत्वा सूते सु
खं नारी शीघ्रमेव न संशयः ॥ ६८ ॥ ॥ गृहधूमं समाधाय पिवेत्पुंषि तोमसा ॥ यासां सूते सुखे नैव शीघ्रमेव न सं
शयः ॥ ६९ ॥ ॥ रविवारे गृहीतस्य गुंजा मूलस्य बंधनात् ॥ नीलसूत्रैः कथे मूर्द्धि जायते प्रसवस्त्वरं ॥ ७० ॥ ॥ तत्र त
वन्मंत्रः ॥ ॥ ॐ मन्मथ मन्मथ वां हिलिवालस्योदरं मुंचलघुत्वा हा ॥ ॥ इति मंत्रेण संजपन् पातुं देयं जलं
वर्धैः ॥ सूते गना सुखं शीघ्रं मंत्रराजप्रसादनः ॥ ७१ ॥ ॥ अथ बंध्यात्वोपपादनम् ॥ ॥ गुडं त्रैहायनं याति पल
मात्रं नित्यं शः ॥ मासार्द्धं सा भवेद्बन्ध्या यावदायुर्न संशयः ॥ ७२ ॥ ॥ नुषतो येन संक्राथ मूलमजितरुद्रवम् ॥
प्रध्यावसाने त्रिदिनं पीत्वा बंध्या भिजायते ॥ ७३ ॥ ॥ कदंबस्य फलं पादं माक्षिकाया दिनत्रयम् ॥ पीतमुष्टो
रुके नैव बंध्यात्वं प्राप्तिपादयेत् ॥ ७४ ॥ ॥ रक्षो भूरुहवी जानां पलाद्रुतं दुलां भसा ॥ ऋतो पीत्वा तु सप्राहं बंध्या
कुर्याच्छरी दशम् ॥ ७५ ॥ ॥ अथ केशरंजनविधिः ॥ ॥ गव्येन पयसा पिष्टा तिलपुष्पं सगोक्षुरम् ॥ सप्रा

वरंगना ४

काली

१३

सर्वत्र १

हं लेपनं कुर्यात्किं शास्त्री धारिवहूनपि ॥ ७६ ॥ ॥ दंती शावरकल्केन सिद्धं नैलं तिलोद्भवम् ॥ पीतं कांश्चिदंतानां हनिले
पनात् ॥ ७७ ॥ ॥ गुंजा फलरजः क्षौद्रं गुंजं लेपानि हन्त्यलम् ॥ इडलु प्रंतथा केशवाहारो हराकारणम् ॥ ७८ ॥ ॥ ६० ध्वे
भदन्तं सुश्लक्ष्णं विष्टातेन प्रलेपयेत् ॥ इडलु प्रंतथा याति केशरो हनिभूरिशः ॥ ७९ ॥ ॥ आम्रप्रसृतं त्रिफलात्वक
पाण्डवतरोरपि ॥ पिण्डारकं चेति कल्कैस्तिलतैलं प्रसाधयेत् ॥ ८० ॥ ॥ नीलतैलमितिख्यातं केशानां रंजनं परम् ॥
क्षिप्तैर्न हंसपक्षोपि क्व वं मेव कतां वजेत् ॥ ८१ ॥ ॥ माज्जुफलकराणीली सैन्धवैः सारनालकैः ॥ पिष्टैश्चिरोरु
हालिप्राः श्यामवर्णा भवंत्यलम् ॥ ८२ ॥ ॥ निम्यतैलफलं नित्यं मासैकं यः पिवेन्नरः ॥ भुक्ताः केशाः क्रमेणैव तस्य
यान्ति लज्जित्यताम् ॥ ८३ ॥ ॥ गोरोचनाः कुह्नतिलाः काकमन्ची शतावरी ॥ अमीभिश्चिकुरालिप्राः श्यामतां या
निसत्वरम् ॥ ८४ ॥ ॥ अथ केशमुलीकरणम् ॥ ॥ तिलानां सुहिदुधेन भावितानां च यद्भवेत् ॥ तैलं तल्लेपना
केशाः स्फटिकाभा भवन्ति हि ॥ ८५ ॥ ॥ वज्रीक्षीरेणायाधात्री भाविता मज्जनात्तथा ॥ तत्क्षणादेव मर्त्यानां गिपत्
निकजाः स्वयम् ॥ ८६ ॥ ॥ अथ मुखकण्ठकहरणम् ॥ ॥ वचाशावरधान्यानां लेपनाद्यौवनोद्भवाः ॥ प्रवस्यपि

पिकाः यानि नरनायेः क्षयं ग्रहात् ॥ ८७ ॥ करणकैः शालमले पञ्चक्षीरपिष्टैर्विलेपयेत् ॥ मुखस्यास्तस्य पिष्टिका नारांग
 न्यसंशयम् ॥ ८८ ॥ लोभ्रसैधवसिद्धार्थवचानां परिलेपनात् ॥ गण्ड्याः पिष्टिकायां तिदेहिनां संक्षयं ग्रहात् ॥
 ८९ ॥ अथ मुखच्छायाहरणम् ॥ ॥ तिलदिजिरसिद्धार्थान् पिष्ट्वा क्षीरेण लेपयेत् ॥ यः स प्राह जयेन्नीलीचन्द्रवद
 र्त्नं भवेत् ॥ ९० ॥ गैरिकं शोणायष्टीचमेघनादनिशाद्यम् ॥ पिष्ट्वा रंभांभसालेपात् स प्राह नीलिकां जयेत् ॥ ९१ ॥
 अथ कुचसंस्कारः ॥ ॥ वाजिगंधावचाकुष्ठकराश्चारिलवंगकम् ॥ नवनीतां तु संमिश्रं लेपात् कुर्यात् कुचान् रुधुन
 ॥ ९२ ॥ कोलमज्जाहया रेणुभुजंगस्य वसासमा ॥ एतेषां मर्दना स्त्रीणां कुचाः संयानि पीनताम् ॥ ९३ ॥ श्रीप
 र्णीरससंमिश्रं तिलतैलं विलेपयेत् ॥ पतितावपि संकुर्यात् पीनोत्तुंगो कुचोऽस्त्रियः ॥ ९४ ॥ दाडिमी कल्कसंमिश्रं
 कटुतैलं विमर्दयेत् ॥ स्तनौ चारुतरौ पीनौ नित्यं कुर्यात् रुग्णी दृशः ॥ ९५ ॥ तैलं तिलोद्भवं गव्यं घृतं चार्कपयः समं
 म् ॥ वलास्या मलता व्योषालज्जालुश्च निशाद्यम् ॥ ९६ ॥ एतेषां कल्कसाहितं पचेत् रुध्निना सुधीः ॥ ललाटे स्वेत
 कुचाः स्त्रीणां यानि शीघ्रां विशालताम् ॥ ९७ ॥ वस्त्रांतुलतोयेन तैलमेवापि वेद्यादि ॥ पीनोत्तुंगो कुचौ तस्यान
 पतेतां कदाचन ॥ ९८ ॥ श्वनं गुरं जेष्ठावरादिप्रयोगानि रूपरागनामधृष्टं स्थलम् ॥ ९९ ॥ ॥ अथ व

काली

१४

शीकरणादिकं निरूप्यते ॥ ॥ सारमुद्रत्पसंक्षेपाद्दशीकरणा मोहनम् ॥ कामिनां प्रीतिजनकं किंचिद्वनिगद्य
 ते ॥ १ ॥ तत्रादौ तिलकविधिः ॥ ॥ लज्जालुं मधुकं हृद्यं नलिनीमूलमेव च ॥ एतत्पिष्ट्वा स्ववीर्येणायः कुर्यात्तिल
 कं प्रमान् ॥ २ ॥ तत्क्षरणादेव नयति वश्यतां जनसंचयम् ॥ वात्स्यायनेन मुनिना प्रोक्तो योगो यमुत्तमः ॥ ३ ॥ सि
 तार्कमूलं मंजिष्ठा वचा मुखसकुष्ठकम् ॥ स्त्रीयोनिशोणिते नैव एकी कुत्वाललाटके ॥ ४ ॥ शुभं तिलकमाद
 ज्ञेयः स लोकत्रयं क्षरणात् ॥ नयति स्ववशं प्राज्ञः सुचिरं मोदते भुवि ॥ ५ ॥ तगरं पिप्पलीमूलं मेषशृंगीकरा
 जरा ॥ एतत्समं स्वपंचांगमले नीत्वे कतां सुधीः ॥ ६ ॥ मधुना तिलकं कुर्याद्यः शोणी सुतवासरे ॥ जगत्सर्वे
 शी कुर्यात्स प्रमानात्र संशयः ॥ ७ ॥ गोरोचनं च संभाव्य स्वपुष्पसुधिरैराया ॥ कुर्यात्तु तिलकं भाले सापतिमो
 हयेद्दृशम् ॥ ८ ॥ अथांजनविधिः ॥ ॥ महाछमीदिने यस्तु शमशाने नरमस्तके ॥ पातितं कज्जलं विश्वं मोह
 येन्नयनां जनात् ॥ ९ ॥ रोचनाके शरं कन्याशिला चैभिर्विलोचने ॥ योजयेद्युष्णिपथगं सर्वमेव विमोहये
 त् ॥ १० ॥ तालिसकुष्ठतगरैर्लिप्ताक्षो मां सुवर्तिका ॥ सिद्धार्थतैले निक्षिप्य कज्जलं नरमस्तके ॥ ११ ॥

अ-रं.

१५

पातयेदं जनात्तस्य सर्वदा भुवनत्रयम् ॥ दृष्टिगोचरायाति सर्वो भवति दासवत् ॥ १२ ॥ शिला किंजल्क फलिनी रोचना
नांतथां जनार ॥ १३ ॥ अथ चूर्ण विधिः ॥ काक जंघा सिता पक्षो
भ्रामरौ कुष्ठमुत्पलम् ॥ मूलंतगरजं वैष्णं चूर्णी क्षिप्रं विमोहयेत् ॥ १४ ॥ वात्योशिका दत्तं प्रसोमलं मालांशवस्य
च ॥ पक्षावले रिदं चूर्णी क्षिप्रं शिरसि मोहनम् ॥ १५ ॥ सप्त रुद्रं शिवारब्धे च सक्षो द्रव्यसमांशकम् ॥ अम
क्षो शिरसि क्षिप्रं चूर्णी मोहकरं परम् ॥ १६ ॥ अथ भक्षणा विधिः ॥ अंतागिसर्वनिःकार परवजरी दे
दरं कुजे ॥ दूरयित्वा स्ववीर्यं शरावयुगले क्षिपेत् ॥ १७ ॥ मुद्रां कृत्वा तदेकाने सप्ताहं धारयेत् सुधीः ॥ प
श्चान्निःकारं यथापि धावन्ती कृत्वा विदोषयेत् ॥ १८ ॥ सा भक्षणा विधानेन दीयमाना परस्परम् ॥ देपत्यो
मोहजननी कीर्तिता वटिकोत्तमा ॥ १९ ॥ अथ लेपन विधिः ॥ यः स्वरेतः समादाय रताने सव्यपाशि
ना ॥ वामयादे स्त्रियो लैपे सातस्य वशगा भवेत् ॥ २० ॥ या भोग शेषे कांतस्य लिंगं वामांघ्रिणा स्थ
र ॥ यावत्तु यम विदासः सतस्यानात्र संशयः ॥ २१ ॥ कपोत विष्टासिं धूत्य मधूके समभाग

काली

१५

धजो

कैः ॥ लिप्तालिंगं मजे दासी वशगा ॥ स्थादरांगना ॥ २२ ॥ घनसारं समल्लुक मेद्रं च मधुना सह ॥ पिष्ट्वा लिप्यं च
भजे सावशगा भवेत् ॥ २३ ॥ रोचना कनकं शंभु वीजं कर्पूर चन्दने ॥ एभिर्विलिप्तालिंगो यां भजते सावशा भवे
त् ॥ २४ ॥ अथ धूप विधिः ॥ चन्दनं कुंकुमं व्योवा का माघं कुसुमं जलम् ॥ देवदास्यं च संयम्य मधुना सह
मिश्रयेत् ॥ २५ ॥ चिन्तामणि रितिर्या तो धूपः परम मोहनः ॥ एष प्रयुक्तो विधिना सर्वकार्यो साधयेत् ॥
॥ २६ ॥ एला सर्जरस स्तार्धं चन्दनं युवती वचा ॥ शृङ्गी वैभिस्समैर्धूपात्सर्वं विश्वं विमोहयेत् ॥ २७ ॥ अथ का
मेश्वरो मंत्रः ॥ प्राक्च कामेश्वरो मुक्ता प्रणवा दिततो मुकीम् ॥ आनयाथानयेत् मुक्ता वशतां लंहीततः पद
म् ॥ २८ ॥ अयं कामेश्वरो मंत्रः कदम्ब कुसुमैस्सह ॥ पलाश कुसुमैर्वाथि संजप्तो पुन संख्यया ॥ २९ ॥ तथा
दशांश होमेन सर्वसिद्धिप्रदः स्मृतः ॥ अनेन जपं पुण्यादि दत्तं परम मोहनम् ॥ ३० ॥ अथ चामुण्डा मंत्रः
॥ ॥ अं चामुण्डो मोहयाथैनां वशतां नय चामुकीम् ॥ ३१ ॥ त्याहापदान् इत्युक्त्वा चामुण्डा मंत्र उक्तमः ॥ ३२ ॥
पलाश कुसुमैरेतुलक्षं जप्त्वा दशांशतः ॥ होमेन वाम विधिना सर्वसिद्धिं प्रविन्दति ॥ ३३ ॥ मंत्रेणेति

अ. २.

१६

चजप्रानितप्रधाकुसुमानिच॥ एतानिवशांगंकुयात्कामिनीनात्रसंशयः॥ ३३॥ अथविनिवशीकरणम्॥
कामेश्वरपदं पूर्वमोंकारादिविमोहय॥ स्वाहान्तंक्रमतोमंत्रं नागवल्लीदलेलिखेत्॥ ३४॥ पुष्पेणामधुयु
क्तैरविवारेभिर्मंत्रितम्॥ सातेनदीयमानेनपद्मिनीवशतानयेत्॥ ३५॥ अथवित्रिणीवशीकरणम्
॥ ३६॥ ॐ कारदितयंपोकृत्वाविहंगमपदद्वयम्॥ कामदेवायतस्मैस्वाहेत्यस्ममनोभुवः॥ ३६॥ पिष्टाजा
तीफलंरंभामूलतोयेनभावयेत्॥ संशोष्यभानुकिरणोर्नागवल्लीदलेक्षिपेत्॥ ३७॥ निमंयानेनमंत्रेणार
विवारेपदाययेत्॥ एतद्रक्षणमात्रेणवित्रिणीवशमानयेत्॥ ३८॥ अथवांविनीवशीकरणम्॥
ॐ नमो नमोमितिच स्वाहान्तंचपदद्वयम्॥ अयंमहासिद्धमंत्रः कीर्तितः पूर्वसूरिभिः॥ ३९॥ मंत्रेणानेन
संजप्रमूलंतगरसंभवम्॥ श्रीफलंचैवसंस्थाचं विनीवशतानयेत्॥ ४०॥ अथहस्तिनीवशीकरणम्॥
ॐ कारोक्षिरियुगं च कामदेवायवेत्यथ॥ तस्मैस्वाहेतिकथितोमंत्रश्चेहोमुनीश्वरैः॥ ४१॥ कपोतपि
चं संपिष्यमधुनाथविमिश्रयेत्॥ मंत्रेणानेनतद्वानाहस्तिनीवशागाभवेत्॥ ४२॥ अथांगरागादिकमु

काली

१६

संमूर्च्छिता उरागागां रत्नसवविलासिनाम्॥ कामिनां प्रीतिजननमंगरागादिकंबुवे॥ ४३॥ चन्दनोशीरप
तिलोध्राम्रत्वक्समुद्भवः॥ लेपः स्वेदजदोर्गन्धं हरत्याभुविलासिनाम्॥ ४४॥ पथ्यानि वदलं लोध्रं दाडिमी
सप्तपत्रयोः॥ वल्कलश्च प्रलेपोयमंगदुर्गंधनाशनः॥ ४५॥ चिंचाफलं करंजस्पवी जैरथ हरीतकी॥ वि
ल्वमूलेन कक्षादिदुर्गंधिहरणं क्ववम्॥ ४६॥ नागपुष्पा गुरुरीरकोलमज्जां वुचन्दनैः॥ लिप्तांगं विनि
हन्त्यामुदुर्गंधं धर्मवारिजम्॥ ४७॥ स्वांगं पीलुतरोः पुष्पंतथाजं वूफलंसमम्॥ एतदेहेनिदाघेषु लिप्ते
धर्मांगुनाशनम्॥ ४८॥ पित्रुमंददलां भोजलोध्रदाडिमवल्कलैः॥ निदाघकालेलिप्तांगं धर्मवारिचयं
येत्॥ ४९॥ शिरीषं केसरोशीरलोध्रैरंगविरुक्षाणां॥ तद्रक्षणञ्च धर्मांशुनिदाघेनैव जायते॥ ५०॥
अथस्नानीयसुगंधिविधिः॥ ॥ विल्वपत्रं मरुवकमशोककुसुमानिव॥ क्रमात्पुष्पा लिकेतक्याः क्षिप्वाते
लेनिधापयेत्॥ ५१॥ आतपेभुक्पुष्पाणि ततो निःकाशयेन्नरः॥ महापरिमलंतैलं रव्यातं योग्यं विलासिनां
रत्नां वुदनखस्वर्णमांसी कर्पूरपत्रकैः॥ स्वात्मा सुगंधं परमं कर्ज्जानां दिनेदिने॥ ५२॥ धात्री स्वर्गाद्यतोशी

अ.रं.
११

रपथ्यामांसीविलेपनैः॥ लात्वा मासाद्रमाचने केशसौरभ्यमुत्तमम् ॥ ५४ ॥ अथ सामान्यसुगंधः ॥ चन्दनैला
सदीपत्रक्षिगुपथ्यां उतोयदैः ॥ सामलेलेपउत्तोयसुगंधः कामिवल्लभः ॥ ५५ ॥ कर्पूरकंकुमं लोभं स्थौरो
यजलमंबुदः ॥ ५६ ॥ उरा रश्चसमैरेभिलेपस्यात्सुरभिः परः ॥ ५७ ॥ पत्रा मुवन्दनो रीरकुष्माण्डसमुद्रवः ॥
लेपः कुतोयमंगेषु सौरभ्यं परमं दिशेत् ॥ ५८ ॥ अथ सर्वेत्तमसुगंधः ॥ कस्तूरीनागकुसुमं शैलेयंचन्द
नंधनम् ॥ श्रीवासः कनकश्चन्द्रो जातीस्थौरोय एतिकम् ॥ ५९ ॥ सुश्लिष्टचिह्नैरोभस्तनागवलीद
लोद्भवैः ॥ रसैलेपः सुगंधोयमुत्तोयोग्यो महीभुजाम् ॥ ६० ॥ स्यात्तोयदस्य भागैकं पथ्याभागचित्तुष्ट
यम् ॥ व्याधिस्थौरोयचन्द्रारणाम् प्रत्येकं भागयुग्मवेत् ॥ ६१ ॥ शिलात्मजस्य पंचस्युर्नवभागानवस्य
च ॥ एभिरुक्तः सुगंधोयं कस्तूरीदलसंज्ञकः ॥ ६२ ॥ नखपथ्याभयांभोदमांसीसीसकरंजिका ॥ स
माः स्वर्णामसौ रक्तं प्रत्येकं भागयुग्मकम् ॥ ६३ ॥ कर्पूरागुरुकस्तूरी जातीस्थौरोयकस्य तु ॥ भागत्रि
कं स्यात्प्रत्येकं सर्वैरेभिरिहोच्यते ॥ ६४ ॥ लेपः सौरभ्यभारव्यः सर्वलोकमनोहरः ॥ भूभुजामेवयो
ग्योयमन्येषां दुर्लभः परः ॥ ६५ ॥ अथ मुखवासविधिः ॥ ॥ त्वक्पत्रैला नखस्वर्णजातिभिः का

भेष्ठाकुलो २

काली

११

रयेद्वीम् ॥ ताम्बूलयुक्तां सामुन्कावक्रं सुरमितां नयेत् ॥ ६६ ॥ केसरं कोलमज्जाचस्थौरोयं जातिचन्दनम् ॥ वटिकाव
दनेतेषां कृतावक्रं सुवासयेत् ॥ ६७ ॥ प्राकिंजल्ककुष्ठानां चूर्णं लीलादिसंध्ययोः ॥ कर्पूरगंधवदनं कुर्यान्मासा
ईतोऽवम् ॥ ६८ ॥ कावोजीवीजकुष्ठे ल्यं चूर्णं मधुघृतान्विनम् ॥ योलेहि मासंतद्वक्रं केतकीगंधवद्रवे
त् ॥ ६९ ॥ आम्रपत्ररसधारं मार्गकक्षभवं क्षिपेत् ॥ संशोष्य भानुकिरतौर्भक्षेत्ताम्बूलमध्यगम् ॥ ७० ॥ प्रातः प्रा
दिनं यत्सु सुगंधि स्यात्तदाननम् ॥ सर्वेषु मुखवासस्य योगेषु यमुत्तमः ॥ ७१ ॥ ॥ इत्यनंगरंगेवशीकरासु
गंधादिनिरूपणनाम सप्तमं स्थलम् ॥ ७२ ॥ ॥ अथ विवाहपद्धतिः ॥ ॥ विधायौर्ध्वविवेकधैर्यसहितेषु द्वे
वधर्मस्थिते विख्याते धनधान्यवैभवयुते जाता समाने कुले ॥ कन्यादोषविवाजितो गुणवती सभ्रातृकसुन्द
री सद्भिः शास्त्रविधानतः स्मरकलायोग्या विवाह्या सदा ॥ ७३ ॥ अथ कन्यालक्षणानि ॥ नीलाम्भोरुहप्रका
न्तिरथवास्वर्णप्रभा सुन्दरी भृङ्गी नीलशिरोरुहा शशिप्रवी सारंगशावेक्षणा ॥ स्याद्यस्यास्तिलकपुस्तनसदृ
दशीनासा मुदन्तावली सुश्रोत्रा विकभाषिणी तुजलदग्नीवाथविंवाधरा ॥ ७४ ॥ चक्राधंकितशोरागवाशि

रणाक्षामोदरीस्वल्पभुकरं मास्तं मनोरमोत्तुगलाश्रोण्यादहत्पाचिता ॥ नाभ्यां चैव सुनिम्नगा गजगतिः
 दानात्पाचिता शीलाब्जासुकुमारिकानरवरैः कन्याविवाहाशुभा ॥ २॥ अथ कन्यादूषणानि ॥ ॥ क
 रायिंगलकेशलोचनवतीस्वर्वातिदीर्घाकुशलंबोष्ठीपृथुकंधरातिवहुभुक्स्वामाधरादंतुरा ॥ बाबालो वि
 षमस्तनीदुतगतिः शूर्पश्रवाः कोपिनीरूक्षापल्लवजिह्वाकानिकठिनासश्मश्रुकालीमृशा ॥ ३॥ निद्रा
 शोकवती सदाथचलनेयस्याः प्रकंपोधरो हास्येचापितरंगितौजभवतोगह्यौ भृशंचंचला ॥ अंगुष्ठाद
 धिकाभवेत्तदुपगायादेतथानामिकासास्यानोधरणीस्यशेदथभवेमध्यानुहीनायका ॥ ४॥ अशातामि
 रियक्षीभूसहनदीनक्षत्रसंज्ञाचयाप्रोढारोगसमाकुलाचशवलभ्रुवल्लरिनिश्चया ॥ गंडेकूपयुगान्वि
 तोविदधतीहीनाधिकांगीतथादुःशीलाचविवाहकर्मणि सदात्पाज्याऽवलापतिजैः ॥ ५॥ अथ वरल
 क्षणानि ॥ ॥ विद्याशौर्यधनाश्रयोगुणानिधिः स्यात्तुष्टासुन्दरः साचारः सुकुलोद्भवो मधुरवाक्कदाता
 दयासागरः ॥ भोगाभूरिकुटुंबवान्स्थिरमतिः पापादभीतोवलीजामातापरिकीर्तितः कविवरैरेवंवि

वः सत्तमना ॥ अथ वरदूषणानि ॥ ॥ दृष्टो दुर्वसनो दयाविरहितो रोगी महापापवान्खण्डो दुष्टकुलोद्भवश्च
 विभुनो धूते निवृद्धस्थः ॥ दारिद्र्यः कुपयोगातिक्वलमतिर्नित्यप्रवासी ॥ अरणीभिस्तुः सेहविवजितिः सुमति
 मिः कार्यो वरो नेदः ॥ ॥ अथ परस्त्रीगमननिषेधः ॥ ॥ आयुः क्षतिर्विफलात्तापुपहास्यताच निन्दार्थं हि
 निलघुता विगतिः परत्र ॥ स्यादेवमद्यपिरतेन परांगनायाः प्राहुस्तथाप्यनयमित्यपि कारणेन ॥ ६॥ लंके श्वरे
 जनक्याहारणेन वाली तारापहारकतयाप्यथकीचकारव्यः ॥ पांचालिकाग्रहरातो निधनं जगाम तत्रेतसा
 विपरदाररातिनवांकेत ॥ ७॥ अथ कारणावज्ञात्परस्त्रीगमनस्यानिधत्वमुच्यते ॥ ॥ ६॥ हिः प्रेमपराभ्रमो
 यमनसि शोकोऽथ संकल्पको निद्रोच्छित्तिरतः शरीरतनुतालज्जाविनाशस्ततः ॥ वैराग्यं विषयेष्वथो निरा
 दितश्चोन्मादमूर्च्छेततो मृत्युः स्यादिति पण्डितैः स्मरदशा उक्ता दशैताः क्रमात् ॥ ८॥ उर्वशी सुरतचितया
 ययौ संक्षयं किल पुरुषान् पः ॥ रक्षाण्यनिजजीवितस्पतसंभजेत्परवधूं न कामतः ॥ ९॥ नारीवो न
 तयो वनामिलवितं कान्तं न चेदापुया दुःमादं मरणां वविंदति सदा कनर्पसंमोहिता ॥ संचिन्त्येति समागतौ

अ. २.

१६

परवधूरन्त्यर्चिनीस्वेच्छयागच्छेत्कापिनसर्वदासुमतिमानित्याहवात्स्यायनः ॥ १३ ॥ अपि द्विजश्रोत्रियभूपमित्रसं
बंधिभार्यापुदिपंचभक्ता ॥ स्पृष्टाश्च दोषायनचेत्पुगच्छेद्वेतौ प्रमान्कामतएव नैवम् ॥ १४ ॥ अथागम्याः स्त्रिय
उच्यन्ते ॥ ॥ कन्याप्रव्रजितासतीरिपुवधूमित्रांगनारोगिणीक्षिप्याबालरावूलभाथपतितोमन्ताचसंबंधि
नी ॥ ८ ॥ चाचार्यवधूश्च गर्भसहिताज्ञातामहापापिनीपिगाकृत्स्नतमासदाबुधजनैस्त्याज्याइमायोषितः ॥
१५ ॥ अथदूतीलक्षणम् ॥ ॥ मालाकरवधूनटीचविधवाधात्रीसखीशिल्यिनीसैरंध्रीप्रतिगेहकाथरजकी
रासीचसंवन्धिनी ॥ बालाप्रव्रजिताचमिसुवनितातकस्पविकेयिकामान्याकारुवधूर्विदग्धपुरुषैः प्रेषा
श्मदूतिका ॥ १६ ॥ अथसुरसाध्यालक्षणम् ॥ ॥ निर्लज्जाविधवाकलामुकशलागोष्ठीपरादुर्भगाकीवस्थ
लकठोरवामनजरदैर्हृत्पभार्यासुयाः ॥ वारावस्थितिशीलिकातिचपलाबंधामहामानिनीप्रत्ययातरुणी
महाविरहिणीसाध्यामुखेनांगना ॥ १७ ॥ अथाउरागिरालक्षणम् ॥ ॥ लज्जानधन्तेभिमुखंचपश्येत्
हास्येनभूमिं विलिखेत्स्थितावा ॥ १८ ॥ यनक्तिगात्रंकुरुतेयंगं दृष्ट्वाकयक्षंनयनेविदध्यात् ॥ १९ ॥

काली

६

स्पृष्टास्फुटंसमितमेववाक्यंशनैर्व्रजेत्सानुचरावजनम् ॥ विलोक्यतंब्याजकथाप्रसंगादुच्चैर्वदित्वंपरिदयनी
॥ २० ॥ तन्मित्रवर्गेप्रणयंविदध्यादित्यादिवात्तमसकृत्पृच्छेत् ॥ कतिस्त्रियोस्पालयगाः सुरूपाः कस्यामयंये
मभृशंविधत्ते ॥ २० ॥ मद्रातिदृष्टास्वकुचंकरेणसंस्फोटयेदंगलिकाःसजंभम् ॥ भूषाविहीनानददातितस्मै
संदर्शनंयाचितमप्यजस्रम् ॥ २१ ॥ पुण्यादिनाहंतितथातितारंसंकाशयेन्मार्द्धिभुजंकरेण ॥ व्याजेनगच्छेत्सद
नंकरांघ्रिवक्त्रेषुघर्मानुवहेद्विलोक्य ॥ २२ ॥ इत्यादिचिह्नैरनुरागयुक्ताज्ञात्वाविदग्धांमगशावकाक्षीम् ॥
संप्रेषयेत्तांप्रतिनिर्विशंकोदूतीत्तरांकामकलाप्रवीणाम् ॥ २३ ॥ अथदुःसाध्यालक्षणम् ॥ ॥ भर्त्तुमेहवती
दृढैकवनिताप्रेम्णाविहीनाभृशंसेव्याभूरिसुतात्रपाभरपुतागुर्वदिभीतिस्थिता ॥ प्रायेणार्थवतीतथापरजनालापे
विरक्तासदानिलोभायभिचारकर्मणिबुधैर्दुःखिनसाध्यास्मृता ॥ २४ ॥ अथरतौत्पाज्यस्थानम् ॥ ॥ बहिष्काल
राष्ट्रपवर्गनिकटेनधांचदेवालयेदुर्गादौचचतुष्पथेपरगृहेरत्नेश्मशानेऽपिच ॥ संकान्तौशशि संक्षयेथशर
दिग्रीष्वेज्वरान्तौव्रतेसंध्यायांचपरिभ्रमेषुसुरतंकुर्यान्नविद्वान्कवित् ॥ २५ ॥ इतिपाज्यस्थानावसरम् ॥

वसर ३

अथविहितप्रदेशः ॥ ॥ विस्तीर्णललिते सुधाधवलिते चित्रादिनालंकृते रम्ये प्रोन्नत चतुरेऽग्रमहाधूपादि
 प्रख्याचिते ॥ संगीतांगविराजिते स्वभवने दीपप्रभासुरे निःशंकं सुरतं यथाभिलषितं कुर्यात्समं कान्तया ॥
 २६ ॥ ॥ इति श्रीमल्लाडरवानमल्लविनोदायमहाकविकल्पारामल्लुविरचिते नंगरंगे विवादि उद्दे
 शनिरूपगन्ताम अष्टमं स्थलम् ॥ ८ ॥ ॥ अथ वाद्यसंभोगविधिः ॥ ॥ मतिमानुपभोगपूर्वकं सुर
 तं विरधीत कान्तया ॥ परिरंभणामेव परिणितैः प्रथमं ते घनि गद्यते हृदा ॥ १ ॥ वक्षादिहृत्तिलतण्डुलाख्यं ला
 लाटिकं जाधनविज्ञके च ॥ ऊरूपगूळं हृयदुग्धं नीरेतद्यां हं वल्लरिवोद्धितं स्यात् ॥ २ ॥ अथ परिरंभ
 णालक्षणानि ॥ ॥ चरणकमलमेकेनां घ्रिणाक्रम्य भर्तुरपरपदसरोजेनाश्रयनीतु दूरम् ॥ तरुमिव भुज
 वल्ह्यापीप्रचुंवेन तांगी कथितमिह मुनीन्द्रेस्तद्विरक्षास्तु ॥ ३ ॥ भुजगुद्यविषयमिथो घटये चेति
 भुजं मुनिश्चलम् ॥ तिलतंडुलसंज्ञकं तदा परिरंभं कथयन्ति सूरयः ॥ ४ ॥ मिथोललाटाक्षिकयोलवक्र
 कक्षा वल्लीमिथुनं घटेत ॥ रसानिरेकाद्यदि निस्तरंगं लालाटिकं तं प्रवदन्ति सन्तः ॥ ५ ॥ जघनपरिस

काली

२०

हृया ॥ परिपीप्रविचुं व्यन्त्यति कथितं तद्विस्मीह संज्ञकम् ॥ ६ ॥ अथ नखदानमिधानम् ॥ ॥ ग्रीवाकरोरुजघन
 स्तनपृष्ठिकक्षाक्षत्याश्वगण्डगलकेनखराः खराः स्पृः ॥ मानेन वीनसुरते विरहे प्रवासेऽप्यक्षये च विरतौ च मदे
 पयो ज्या ॥ ७ ॥ नीरे खतानिर्मलतोऽज्ज्वलत्वं वद्विस्तुतात्वं स्फुटितत्वं मेव ॥ अमादवं चेति गुणानखानां बुधैः
 षडुक्ताः किल कामशास्त्रे ॥ ८ ॥ अव्यक्तररेव कुतरो महर्षे समर्पितं गंडकुचाधरेषु ॥ यत्कर्म संपूर्णं नख
 प्रभूतं विज्ञात्त देवदुरितं वदन्ति ॥ ९ ॥ ग्रीवाकुचे वक्रं नखप्रहारो रक्तोर्ध्वचन्द्राख्य उदीरितो सौ ॥ इत्येवम
 धामिमुखं प्रयुज्यात्तदा बुधामंडलकं वदन्ति ॥ १० ॥ द्वित्र्यंगुलादधिक एष नखप्रहारो मूर्धोरुगुल्फकुचदेशस
 मिर्वितो यः ॥ रेखाद्यं मदनकेलिकलाविधिज्ञाः प्राहुस्तमेव तरुणां हिनखस्वभावम् ॥ ११ ॥ कृताकृतास्
 र्वनखैरधस्तात् अंगुष्ठाधाय नखबुकाग्रे ॥ मयूरपादं किल तं वदन्ति शशपुतं सर्वं नखैः कुचाग्रे ॥ १२ ॥
 रेखात्रयं पृष्ठकुचेऽथ गुह्ये कृतं भवेदुत्पलपत्रवधत् ॥ अन्वर्थसंज्ञं प्रवदन्ति तद्विस्मर्त्तुं प्रवासावसरे दिशन्ति ॥

लेनकान्तः॥ सानैवमुंचेदितेको पयुक्तास्याञ्चुवनंतमिलिताभिधानम्॥१॥ दयितस्पतिवेशपवक्रके निजवक्रं प
रिचुंविताधरम्॥ नपिवेद्वलाप्रकाशतो स्फुरिताक्षंकिलचुवनंतदा॥१॥ करेणकान्तस्य निमील्यनेत्रे जिहू
मुखानाविनिधाययत्र॥ चुंवेदिलोलापरिमीलिताक्षीतहुं टिकाख्यं कवयो वदन्ति॥१॥ करेणकान्ताचिवुक्
गृहीत्वा दशोत्पातिः पश्चिमभागवर्त्ता॥ प्रियाधरं यत्र नतिर्यगारव्यं प्रोक्तं कवीन्दैः खलुचुवनंतार॥१॥ दनेगे
हीत्वा मदनान्निलोलाधरं विचुं व्यामुदशोत्स्वभर्त्ता॥ कान्तस्तदीयं कथितं मुनीन्दै रित्युरी छं पश्चिचुवनं हि॥१॥
आदाय दन्तच्छेदमाश्रुपत्यः करंगुलीसंपुटकेन नारी॥ जिह्वाग्रदेशेन घटे घृशे च तच्चुवनं पादितसंज्ञितं
स्यात्॥१॥ प्रिया मुखं त्वाधरसंपुटेन पिवेत्यतिः सापितये वभर्त्ता॥ तत्संपुटारव्यं हनुवक्रसंज्ञं स्यात्कैलि
जिह्वानमतस्तदेव॥१॥ संप्राप्त निशंरहसि स्वकान्तां विरागतञ्चुवतियत्र भर्त्ता॥ प्रोक्तं कवीन्दैः प्रति
पोधसंज्ञं तच्चुवनं सर्वरसातिरेकम्॥२॥ अधरोष्ठयुगेन कामिनी पतिवञ्चोष्ठयुगं स्वनि

परस्परं प्रेम्ण सातिरेकं तच्चुवनं संपुटनामधेयम्॥३॥

न ५

काली

२१

ह्रया॥ परिपीप्रविचुं व्यनत्यतिकथितं तद्विस्मयीष्टसंज्ञकम्॥१॥ अथ नखदानाभिधानम्॥ ग्रीवाकरोरुजघन
स्तनपृष्ठिकक्षाक्षतार्चगण्डगलकेन खराः खराः स्युः॥ मानेन वीनसुरते विरहे प्रवासे द्रव्यक्षये च विरतौ च मदे
प्रयोज्या॥१॥ नीरेखतानिर्मलतो ज्ज्वलत्वं वदितुं तात्त्विकं स्फुटितत्वं मेव॥ अमादवं चेति गणानखानां बुधैः
षडुक्ताः किल कामशास्त्रे॥१॥ अव्यक्तरं वदन्तरो महर्षे समर्पितं गंडकुचाधरेषु॥ यत्कर्म संपूर्णं नख
प्रभूतं विज्ञात्ता देवदुरितं वदन्ति॥१॥ ग्रीवाकुचे वक्रं नखप्रहारो दन्तोर्ध्वं चन्द्राख्यं उदीरितोसो॥ इत्येवम
धामिमुखं प्रयुज्यात्तदा बुधा मंडलकं वदन्ति॥१॥ द्विचंगुलादधिक एष नखप्रहारो मूर्धोरुगुल्फकुचदेशस
मिर्वितोयः॥ रेखाद्यं मदनकेलिकलाविधिज्ञाः प्राहुस्तमेव तरुणां हि नखस्वभावम्॥१॥ कृताकृतास
र्वनखैरधस्तात् अंगुष्ठमाधाय नखबुकाग्रे॥ मयूरपादं किल तं वदन्ति शशपुतं सर्वनखैः कुचाग्रे॥१॥
रेखात्रयं पृष्ठकुचे थगुल्ले कृतं भवेदुत्पलपत्रवद्यत्॥ अन्वर्थसंज्ञं प्रवदन्ति तद्विस्मर्त्ते प्रवासावसरे दिशंति॥

॥२८॥ नखं प्रयुक्तं प्रणया प्रसजेय देत देवास्ति मनोभवस्य ॥ सर्वस्वमत्यन्तसुरैकहेतुर्नो तोस्ति किं विदरकामिनी नाम ॥
 २९ ॥ अथ दशनविधिः ॥ ॥ नखप्रदेशे पुरदाः प्रयोज्या गुह्याननान्तं नयनानि हित्वा ॥ हीकारसीत्कारविशेष उ-
 त्तोदन्तार्पणो कामकलाप्रवीणैः ॥ ३० ॥ रागस्फुरत्स्मिधतराः समाना दृढाश्च सूक्ष्माः सशिरवाः सभासः ॥ दं-
 ताः प्रशस्ता अपिरवर्वरुक्षाः करलवाह्या मलिनाश्च निध्याः ॥ ३१ ॥ अधरस्थितरागमात्रकं रदखंडं किल गू-
 ढकं विदुः ॥ दशन छद्ग राडपीडनादिदमच्छूनकं मुच्यते वृद्धैः ॥ ३२ ॥ दंतौ ह्ययोगेन विशेषसाध्यः प्रवा-
 लपूर्वमिति रेखयुक्तः ॥ अभ्यासयोगेन च दं पतीभ्यां संसाध्यते नान्य विनोदिनस्तु ॥ ३३ ॥ अधरे तिलके च का-
 मिनां रदयुगेन विश्वराडने कते ॥ इति विन्दु रुदी रितो रविलैर्दशनं स्यात्किल विन्दुमालकः ॥ ३४ ॥ कपोलव-
 क्षो गलभा लदेशे खराडाभ्रकं स्याद्दशनाग्रलेख्यम् ॥ तन्मंडलाकारकमंगनानामंगेषु शोभां लभते नित-
 नाम् ॥ ३५ ॥ अखर्वसां द्वादशना वलीया काना शरीरे क्रियते च भर्त्रा ॥ प्रस्थानकाले स्मृतिहेतुभूता त-
 ल्को लवधं प्रवदन्ति विशाः ॥ ३६ ॥ ॥ अथ केशग्रहणोद्देशः ॥ ॥ स्निग्धा घनाः कुं वित नीलवर्णाः

काली

२२

केशाः प्रशस्तास्तु हणी जनानाम् ॥ प्रेमप्रवृद्धैर्विधिर्नैव मन्दं ग्राह्या नरैश्चुं वनदानकाले ॥ ३७ ॥ विकुरान्परिकुष्यचुं वति-
 करयुगेन पतिः प्रियां यदि ॥ समहस्तकमित्यथेकतो यदि हस्तेन तरङ्गरङ्गकः ॥ ३८ ॥ परिवेष्ट्य करेण कुनलान् म-
 ना तैर्दिधारयेत्स्त्रियम् ॥ रतिकेलिकलापकोविदाः कथयन्तीति भुजंगवल्लिकाम् ॥ ३९ ॥ कर्त्ता प्रदेशस्य कथा-
 न् विष्णुहृत्परस्परं चुं वति यत्र नारी ॥ पतिश्च रागात्सुरतावतारिका मावत सः सकचग्रहस्यात् ॥ ४० ॥ इति प्रदिष्टाः कति-
 वित्यसिद्धाः क्रमान्मया बाह्यरतप्रकाराः ॥ प्रसिद्धभावा वरुक्षो परेऽत्र न दर्शिता वित्तरां कथाने ॥ ४१ ॥ ॥
 इत्यनंगरंगे वा ह्यसंभोगनिरूपणान्मानवमस्य लम् ॥ ४२ ॥ ॥ अथ सुरतभेदानिरूप्यते ॥ ॥ साम्या नरूप-
 यविधाय पूर्वविज्ञः प्रमान् बाह्यरतो पदारान् ॥ विधिश्चैव भूतवरांगदेशाम् भजेत कानां स्मरकेलिरंगे ॥ ४३ ॥
 वौढापिनारी श्लथता मुपैति प्रसारणा दूरयुगस्य सद्यः ॥ अपिश्लथा संयमितो रघुमागच्छेत्तत्त्वं सुरतप-
 योगे ॥ ४४ ॥ उत्तानकं तिर्यग्निर्धौ सितारव्यां स्थितं तस्या व्यानतकं रतज्ञैः ॥ पंचप्रकारं सुरतं वदन्ति तस्य प्रभेदान्क-
 मतो वृषीमि ॥ ४५ ॥ तत्राद्युत्तानवंधः ॥ ॥ निधाय पादोरमणां स योश्चेदुत्तानमुपारमते प्ररंधी ॥ रतिप्रबंधे

अनं-
३३

मपादसंज्ञं प्रोचुस्तदाभोगविधानस्तदाः ॥ ७७ ॥ उन्नानितायास्मरमंदिरोपस्थितस्तदुदयमुद्रहीत्वा ॥ संस्थाप्य वा
लिकटितोरमेतकान्तस्तदास्याकिलनागरारव्यः ॥ ७८ ॥ स्त्रियोऽग्निमेकं विनिधाय भूमावन्धं स्वमौलौ निजपाणि
पुग्मम् ॥ ७९ ॥ अथासमाधाय रमेतभर्तृत्रैर्विक्रमार्थं करणं तदा स्यात् ॥ ८० ॥ तलेतु सुप्रानिजपादपुग्मम्
द्विविधत्वे रमणीकराभ्याम् ॥ ततो गृहीत्वा धूम्रजेतकानो बंधस्तदा व्योमपदाख्य उक्तः ॥ ८१ ॥ कानो रुद्र
गमानरगस्त्वहस्तौ निधाय भूमौ रमते पतिश्चेत् ॥ बंधस्तदोक्तः स्मरवक्रनामा श्रेष्ठस्तदा कामिजनस्पलौ
के ॥ ८२ ॥ नारी स्वपादोदयितस्य वक्षःस्थितौ समा लिङ्ग्य करद्वयेन ॥ किंचिन्न तो ररमते तदा सौ प्रोक्तौ मुनी
रैराविद्वारिताव्यः ॥ ८३ ॥ उन्नानितो रुद्रयमध्यगामी दृढं समा लिङ्ग्य भजेत यत्र ॥ कानो विलासिप्रिय
ष बंधः सौम्याख्य उक्तः कविभिः पुराणैः ॥ ८४ ॥ ऊरुपुगं वक्रमुदं चितं च कृत्वां प्रजाक्षी भजते पतिं चै
र ॥ आनन्दकर्ता तत्तरीजनानां बंधो यमुक्तः किल जंभितारव्यः ॥ ८५ ॥ कानो रुद्रपुग्मं परिवर्त्तिनं चै

काली
३३

त्रिःपीत्रकामाकुलचित्तवृत्तिः ॥ रमेतभर्तृयदिवेष्टितास्वतदेति बंधं मुनयो वदन्ति ॥ ८६ ॥ स्कंधप्रदेशे विनिधा
य जंघामेकां स्त्रियो न्यामथ संविदार्य ॥ अधो विनीय प्रवलं रमेतभर्तृयदा वेशु विद्वारितं तत् ॥ ८७ ॥ विला
सिनी संगत मूर्धुपुग्मं कृत्वोर्ध्वं समा लिङ्ग्य भजेत भर्तृ ॥ उद्विन्नकं स्यात्प्रमदां द्विपुग्मे कानो रसि स्थे स्फुटमान्
प्रदिष्टः ॥ ८८ ॥ अथतिर्यग्बंधः ॥ कानां द्विमेकं ददयेत्स्वकीये निधाय भर्तृ शयने द्वितीयम् ॥ कुर्यात्पु
तिंचेदिति बोराकारव्यः प्रीतिं गनायां परिकल्पनीयः ॥ ८९ ॥ पार्श्वप्रसुप्ता प्रमदात्तयाथ कान्तः समा
लिङ्ग्य रतिकरोति ॥ यत्र प्रदिष्टो मुनिभिः पुराणैर्वन्धस्तदा संगुटनामधेयः ॥ ९० ॥ यद्यंगना कुंचितपाद
पुग्मं स्वनाभिदेशं परिकल्प्य भर्तृ ॥ रतिं प्रकुर्यादिति कर्कटारव्यं तदा कवीन्द्रैः करणं प्रादिष्टम् ॥ ९१ ॥ अ
थोपविष्टबंधः ॥ प्रेक्षा विलासं प्रसभं वहन्त्या विपर्ययाज्जंघयुगस्य नारीः ॥ पञ्चासनं स्यादथ चै
कजंघा विपर्ययाद्भूपपदं प्रदिष्टम् ॥ ९२ ॥ स्वजानुपुग्मान्तरनिर्गतौ चेद्भुजौ स्वकंठे विनये नृगाक्षी ॥

अरं.

२४

कान्तोपिकृतेतिविधिंप्रगच्छेत्तदावधैर्वधुरितारव्यमुक्तम् ॥ १९ ॥ उक्तप्रकारेणदिदं पतीस्वोभुजौतुकृत्वा
मणिकूर्परस्यो ॥ स्वरंरमेतेकराणंप्रदिष्टं तदा कवीन्दैः कणियावासंज्ञम् ॥ २० ॥ निधायजंघामुगलंयुवत्यास्व
कीययोः कूर्परयो रथास्याः ॥ कंठेस्ववाहूपरिणीयगच्छेत्पतिस्तदासंयमनाख्यमेतत् ॥ २१ ॥ मुखेमुखंवाह
युगेस्ववाहजंघादयेजंघयुगंनिधाय ॥ गच्छेत्पतिश्चेदितिकौर्मुकं स्यात् ऊर्ध्वोत्पुग्मात्परिवर्त्तितारव्य
म् ॥ २२ ॥ स्थितांस्त्रियंकुंचितपादपुग्मांतथैवभर्ताकुरुतेप्रियंगम् ॥ भजेतवेत्कामकलाविदधोबंधं तदा
पुग्मपदेवदंति ॥ २३ ॥ विलासिनीकूर्परवर्त्ती कंठीस्वकीयांभ्रमयन्मुहश्चेत् ॥ भजेतभर्तेति विमर्दितं स्यात्तन्मा
कंठं संमुखसंगमेन ॥ २४ ॥ अथास्मितबंधः ॥ ॥ संवेष्टयित्वा निजकूर्परैराजाव्यंगनाया अवलंब्य कंठे
॥ रतिंप्रकुर्यादितिकूर्परारव्योबंधः प्रदिष्टः सच जातु पूर्वः ॥ उक्तप्रकारेणरोयदेकपादोभवे हृदगतो
गनायाः ॥ तदाप्रदिष्टो हरिविक्रमाख्योबंधः प्रियोयंतस्तृणीजनानाम् ॥ २५ ॥ कंठेभुजाभ्यामव

काली

२४

थानतकम् ९

लंब्यमनुः श्रोणीनिजोत्पुगलेनगाढम् ॥ संवेष्टयित्वा प्रतिमंगनाचेदुक्तः कवीन्दै रितिकीर्त्तिबंधः ॥ २६ ॥ अथपशु
बंधः ॥ ॥ विन्यस्तपाशंपद्मियुगाधररापां अधोमुखीधेनुवद्व्यसंस्था ॥ स्त्रीस्याधथास्याः कटिदेशवर्त्ती भर्ता भवे
द्वैतुकमेतदुक्तम् ॥ २७ ॥ अधोमुखीमस्तकदोः कुचास्यैर्मचंगतां कामतियज्जनांरी ॥ करीवभर्तारतिलोलचित्त
स्तदैभसंज्ञंकराणंप्रदिष्टम् ॥ २८ ॥ अनशौकरकगर्भादिकान्यप्रयोजकतयाचभूरिशः ॥ अप्रसिद्धकराणानि
नोमयादर्शितान्यतिविनिन्दितानिच ॥ ३० ॥ अथपुरुषायितबंधः ॥ ॥ जातश्रमंवीक्ष्यनरंपुरंध्रीस्वेच्छात
येवाथरतेघटप्रा ॥ कन्दर्पवेगाकुलितानितानं कुर्वीतनुद्यौ पुरुषायितंसा ॥ ३१ ॥ उत्तानसुप्तंदयितं भुजाभ्या
मालिङ्ग्यलिंगं विनिवेशयेतो ॥ भजेन्नितंबं परिचालयन्ती नारी तदासा विपरीतबंधः ॥ ३२ ॥ सुप्तस्यपुंसो
जघनोपरिस्था संभ्रामयत्यंग्रियुगं विकुंचितम् ॥ वक्राकृतिः स्त्री नरवद्विचेष्टते तद्भ्रामराख्यं कराणंप्र
दिष्टम् ॥ ३३ ॥ प्रेक्ष्यविभ्रमवती स्मरयन्नेभर्तुलिंगमुपधाय पुरंध्री ॥ भ्रामयेत्कटिमनंगविलोलास्या

अ-२.
२५

नदाकरासुत्कलिताख्यम् ॥ ३४ ॥ विपरीतरतेसुसीत्कृताहरहासातिमनोरमानना ॥ कितवाद्यवशंगतोसि
मेस्मरयुद्धे विजितोसिवाप्यलम् ॥ ३५ ॥ इतिमंजुवदत्पयाकुलासकचाकर्षणचुंविताधरा ॥ अमसंम
लितोसलोचनाइवतांयातिबिलासिनीतदा ॥ ३६ ॥ श्लथदेहलतांसमृद्धानांहरसंमीलितलोचनोत्पलाम् ॥ सम
वेक्ष्यनिताननिःसहामवगच्छेद्वलांडुतामिति ॥ ३७ ॥ करिणीहरिणीचगभिणीनवस्तुतांभूतयोगिनीकुशा
म् ॥ ज्वरितांचकुमारिकारतेविपरीतेपरिवर्जयेत्सुधीः ॥ ३८ ॥ अथकरताडनसीत्कृतोदेशः ॥ कामयु
द्वांगुग्मंस्यात्करताडनसीत्कृते ॥ तत्ताडनंवनुर्द्धेतंसीत्कृतंपंचधास्मृतम् ॥ ३९ ॥ प्रसृतेनापहस्तेनमु
ष्टिनासमपाणिना ॥ ताडनंस्याच्चतुर्द्धैवंतस्यस्थानानिसंबुवे ॥ ४० ॥ पार्श्वेऽग्रेऽसमतलंमुष्टिंष्टष्टेवमूढ
नि ॥ फणाकारंप्रसृतिकंयुंज्याद्वयपहस्तकम् ॥ ४१ ॥ अथताडनभेदाः ॥ विपरीतरतेयदांगताह
दिमुष्मापरिताडयेत्पतिम् ॥ करघातनकंतदावुद्धैरतिसनानितसंज्ञमुच्यते ॥ ४२ ॥ विस्तीर्णहस्तेन

काली
२५

रतौयदास्त्रीहृन्पात्यतिसासपताकसञ्ज्ञः ॥ अंगुष्ठकेनैवकृतप्रहारेविज्ञैःसउक्तःखलुविन्दमालः ॥ ४३ ॥
सांगुष्ठमध्यांगुलिकाप्रहारंशनैःपुरंभीकुरुतेतिरगात् ॥ यद्येयउक्तःकविभिःप्रारोरावन्द्यकुलं
उलनामधेयः ॥ ४४ ॥ अथसीत्कृतभेदास्तुपंचैवक्रमतोबुवे ॥ हंकृतंस्तनितंसीत्कृतंफूत्कृतंतथा ॥ ४५ ॥
उच्चारोमुखनासाभ्यांहंकृतंवाभिजायते ॥ स्तनितंमेघगंभीरप्योषवत्स्यात्ततःस्मृतम् ॥ ४६ ॥ फूत्कृतं
तत्तुभुजगोष्ठ्यासवत्स्यात्तपोत्कृतम् ॥ वेणुविस्फोटनाराचतुल्यंस्यादधतत्कृतम् ॥ ४७ ॥ मेघविदुर्यदातो
यंनियतेतद्रवाकृतिः ॥ सीत्कृतस्येतिपंचैवक्रमार्पेदाःसमीरिताः ॥ ४८ ॥ लावकोकिलमयूरहंसिकानील
कंठहतसन्निभान्क्रमन्तः ॥ संदधातिकिलहंकृतादिकांश्चित्रभोगसमयेविलासिनी ॥ ४९ ॥ सुरतेदशनछ
दंयदाप्रमदायाःपरिरभ्यतेभृशम् ॥ दधितेनतदातिरगतःक्रियतेसीत्कृतमंजसातया ॥ ५० ॥ अथाष्ट
नायिकालक्षणाणि ॥ निखिलसुरतखेदैरंकितांगःसपत्न्याअरुणातरुणानेत्रोनिद्रयाजीवितेशः ॥

अ.रं.
२६

समयमधुरवाक्यं प्रातरभ्येति यस्याः कथयति सुकविस्तां खण्डिता रूपां पुरंधीं ॥ ५१ ॥ वेनीता भ्रमवास वेदमनिष्ठ
दृश्या मधिवासिनी निशि ॥ पतिमार्गविरापिते क्षणा कथिता वासक सज्जिता बुधैः ॥ ५२ ॥ सागस्तया चरणा
जंदयितं प्रचरोडैर्वाक्यैर्निरस्य बहू कोपत एव पश्चात् ॥ संजायते विरहतापविलाप दीना यातां वदति कला
हानि रतां कवीन्द्राः ॥ ५३ ॥ मदनाकुलितातिनिर्भया कृतभूषा निशि गूढचारिणी ॥ सुरताय परालये व
जे कवयस्तामभिसारिकां विदुः ॥ ५४ ॥ प्रियतममुपनेतुं प्रेषयित्वैव दूतीं स्वयमतिरति लोलायाति सु
केतदेशम् ॥ तदनुपतिविहीना मागतां वीक्षयातां वहति बहुलतायं सोऽयं ते विप्रलब्धा ॥ ५५ ॥ दयिते परदे
श संस्थिते शशिपंकेत हचंदनादिभिः ॥ परितप्यत एव यक्षः कथिता सा कविभिर्वियोगिनी ॥ ५६ ॥ वैरा
ग्यदान्तरकालकेलिकलापे कानो जहाति न सकाशमनंगलौल्यात् ॥ यस्यास्त्रियः सुरतसौख्यविवर्धि
ता सा स्याधीनपूर्वपतिकेति बुधैः प्रदिष्टा ॥ ५७ ॥ विविधकुसुममालाभूषितां गीमनो ज्ञा सुरतरसविलो

कला २

काली
२६

अ.रं.
३७

लासानुरागास्वकाने ॥ निवसति हरिणा क्षीवासमेहे चिरं यावरं कविमिरिहोक्ता सा किलोत्कंठितेति ॥ ५८ ॥ इत्य
ष्टनायिका लक्षणानि ॥ ॥ सुविदित परमार्थः कामशास्त्रस्य विद्वान् विविधरतिविनोदैः कामिनीनां मनांसि
॥ अनुदिनमनुरागाच्च जयेद्यः सलीलं फलमविकलमेव प्राप्नुयाज्जन्मनः सः ॥ ५९ ॥ यावच्छंकरमौलिगा
सुरनदीगोरीतर्ज्जुगगायावत्येव वती पयोधितनया वैकुण्ठसंगेरता ॥ वेदाभ्यासरतो विरिंचिरादिभूया
वदिनेशः शशीभूयात्तावदनंगरंगक इति प्रीत्यै सदा कामिनाम् ॥ ६० ॥ ॥ इति श्रीमल्लाडखानमल्ल
विनोदय महाकविकल्पारामल्लविरचितेऽनंगरंगे सुरतभेदादिनिरूपणान्नाम दशमं स्थलम् ॥ १० ॥
॥ कामशास्त्रविदः प्राज्ञाभवानिरमणी प्रियाः ॥ कामशास्त्रमजानन्तो रमन्ते पशुवत्स्त्रियः ॥ ११ ॥ नानावि
चित्रैः सुरतोपचारैः क्रीडसुखं जन्मफलं नराणाम् ॥ किं सौ रभेयी शतमध्यवर्त्ति च बोधितं भोगसु
खं न भुङ्क्ते ॥ १२ ॥ ॥ श्रीशके १३५ ज्यैष्ठ्ये १६६३ त्रयोदश्यां शनी दुर्गनाथशर्मणानंगरंगे लिखितः ॥ ०० ॥

काली

श्रीदुर्गायस्त्रिसूनुलक्ष्मीलालशर्मणोऽपुत्रम् ॥ ॥

आलोनामलकावलीविलुलितांविभ्रजलकुण्डलंकिञ्चिन्मृदुविशेषकंतनुतरेःस्वेदाम्मसांसीकरैः॥
तन्वायत्सुरतान्ततान्तनयनं वक्त्रंरतिव्यत्ययेतत्पांयातुचिरायकिंहरिहरप्रह्लादिभिर्देवतैः॥ १ ॥